

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

Inu.A.52.207

VASILE ALECSANDRI

SCRISORI INEDITE

CORRESPONDENȚA CU EDOUARD GRENIER

1855-1885

62802

TRADUSE ȘI PUBLICATE CU O INTRODUCERE

DE

ALECSANDRESCU-DORNA

EDITURA LIBRĂRIEI
„UNIVERSALA”
ALCALAY & Co.
BUCUREȘTI

INTRODUCERE.

În Decembrie anul trecut câteva reviste franceze s'au ocupat de o broșură atunci apărută la Besançon: „*Edouard Grenier et ses correspondants*“, al cărei autor era d-l Georges Gazier, conservatorul bibliotecii din acel oraș. Scurtele dări de seamă ale acelor reviste vorbeau cu elogii despre o întreagă corespondență a lui Ed. Grenier, pe care d-l Gazier o descoperise în biblioteca al cărei conservator era, o adunase și o clasase, corespondență în care se aflau scrisori de-ale lui Victor de Laprade, Auguste Barbier, Emile Augier, Sully Prudhomme, Alexandre Dumas, Prosper Merimée, Jules Lemaitre, Ferdinand Brunetiere, Challemel-Lacour, Albert Vandal și de ale multor alți scriitori și oameni politici francezi, scrisori de-ale d-lui de Gubernatis, precum și *treizeci și două de scrisori ale lui Vasile Alecsandri, dintre anii 1855 — 1885.*

La câțeva vreme ne-am putut procura broșura ce ne interesase. Era un extras din publicațiunea „*Mémoires de la Société d'Emulation du Doubs*“

(seria 8-a, tom. IV, 1909), el însuși un memoriu amănunțit asupra corespondenței pe care poetul Edouard Grenier, mort în 1901, o lăsase bibliotecii orașului Besançon. D-l Gazier, un tânăr savant, fiul profesorului dela Sorbona, d-l Antonin Gazier, își putuse da seama de bogăția materialului ce avea la îndemână, de importanța acelor mii de scrisori de-ale celor mai mari personalități literare și politice din a doua jumătate a veacului al XIX-lea și deschidea cercetătorilor drum nou pentru studierea corespunzătoarei epoce literare și politice.

Importanța cea mare a memoriului d-lui Gazier era pentru noi semnalarea scrisorilor lui Vasile Alecsandri, scrisori inedite, necunoscute la noi în țară.

Din corespondența ce a urmat între noi și d-l Georges Gazier a rezultat împrejurarea fericită de a fi hotărît pe tânărul savant să publice scrisorile bardului nostru național. Prin amabilitatea d-lui Gazier am obținut unul dintre primele exemplare ale lucrării d-sale: „*Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri a Edouard Grenier*“ (Paris, Librairie ancienne Honoré Champion, 1911). O interesantă introducere și importante note precedă și însoțesc cele treizeci și două scrisori ale lui Vasile Alecsandri.

Traducând și publicând aceste scrisori — de netăgăduită însemnătate pentru completarea operei marelui nostru poet — ne permitem a utiliza din

introducerea d-lui Gazier paginile referitoare la Edouard Grenier, de numele căruia se leagă acum o pagină nouă și frumoasă din opera celui mai mare poet al României.

„Edouard Grenier, născut la Baume-les-Dames în 20 Iunie 1819, mort în același oraș la 4 Decembrie 1901, este considerat cu drept cuvânt ca unul dintre cei d'întâi printre poeții de al doilea ordin pe cari i-a produs secolul al XX-lea. Discipol al lui André Chénier, al lui Lamartine, al lui Vigny și al lui Muset, el merită să fie pus alături de Barbier, de Brizeux, de Laprade, destul de aproape de Sully-Prudhomme, care-i prețuia foarte mult talentul. Opera lui Grenier se adresează mai cu seamă unei elite și aceasta este pricina pentru care numele nu-i este cunoscut decât de literați, dincolo de Franche-Comté care l-a văzut născând. Dar cei cari pot avea în mâni cele trei volume ale lui de poezii complete, simt citindu-le o plăcere din cele mai delicate, pricinuită de înălțimea și finețea sentimentelor exprimate, de farmecul descrierilor și armonioasa cadență a versurilor, totdeauna cizelate cu artă.

„Afară de acestea Grenier era, după mărturisirea celor ce l-au cunoscut, un om cu relațiuni alese. A cunoscut aproape pe toți scriitorii iluștri ai vremii lui, și, într'un secol în care rivalitățile literare au fost adesea atât de aspre, nu a numărat printre dânsii decât prieteni. Corespondența

lui poartă la fiecare pagină mărturisirea adâncii afecțiuni ce inspira tuturor. A vorbit el singur în ale lui „Souvenirs littéraires“ de excelentele raporturi ce a întreținut cu supravetătorii epocii romantice, cu Lamartine, Musset, Ch. Nodier, George Sand, Mérimée, Vigny, dar scrisorile lor, pe care le păstra cu sfințenie, au pierit în incendiul ce i-a distrus casa din rue de Lille, în Mai 1871. Restul corespondenței lui, în posesiunea bibliotecii din Besançon, lasă să se vadă cât îl stimau scriitorii ca Emile Augier, V. de Laprade, Auguste Barbier, Alexandre Dumas fiul, Henri Becque și Sully-Prudhomme, spre a nu vorbi decât de morți. Articolele pe care d-nii Ch. Baille Jules Lemaitre și Alfred Mézières le-au consacrat memoriei lui mai arată și seducțiunea ce poetul baumez exercita în jurul lui. Distincțiunea lui înăscută, eleganța purtărilor lui, agrementul conversației lui, fermecau mai cu seamă pe femei, a căror societate el o căuta bucuros. Contesa d'Agout, d-nele Amable Tastu, Ackermann, Arvéde Barine, Pauline Caro, Valentine de Lamartine, Emmeline Raymond, sunt în primul rând printre nenumăratele pr'etene ale lui Grenier, care își făceau o plăcere a corespunda cu dânsul, a-i încredința chiar gândurile lor tainice, bucuriile și întristările lor intime.

„Printre corespondenții lui Grenier mai figurează mulți străini, Germani, Greci, Români, Italiani mai cu seamă, pe cari îi cunoscuse în timpul

călătoriilor lui. După cum spune prin gura lui Marcel, eroul uneia din cele mai de seamă poeme ale lui:

Il vit bien des pays; en faut-il le détail?
La Grèce, l'Italie et tout le monde antique,
L'Orient qui sommeille et l'Europe en travail,
L'Allemagne aux yeux bleu, Rügen et la Baltique,

și în toate aceste țări, Grenier a știut să lege prietenii credincioase.

„Ațașat la ministerul de finanțe dela 1841 la 1848, a fost însărcinat în 1847 cu o misiune în Germania. După căderea lui Ludovic-Filip intră în diplomație, fu numit de Lamartine în 1848 al doilea secretar al legațiunii Franței la Berlin; de acolo, fu trimis în aceeași calitate la Berna, apoi la Francfort. El însă părăsi brusc cariera diplomatică în 1851, după lovitura de Stat a lui Ludovic Bonaparte; nu vru să servească pe acela pe care-l numi totdeauna, ca și Victor Hugo, 'omul lui 2 Decembrie. Posesor al unei averi frumoase, care-i asigura independența, se consacră de aci înainte cu totul literelor și poeziei și trăi astfel până la vârsta de optzeci și doi de ani.

„In timpul ultimilor patruzeci de ani, Grenier nu renunță decât odată la libertatea lui, la sfârșitul lui 1854. Primi atunci să devină secretarul particular al prințului Moldovei, Grigore Ghica căruia îi plăcea să se înconjoare de colaboratori francezi în opera de regenerare a principatelor

dunărene, căreia se consacrase. Grenier stete optsprezece luni în serviciul prințului Ghica, până în momentul când acesta trebui să părăsească puterea sub presiunea Turciei și Austriei, în Iulie 1856“.

Mai departe, d-l Gazier spune în introducerea sa:

„Grenier a povestit în ale lui „Souvenirs littéraires“ întrevederea ce a avut cu Prosper Mérimée, vecinul lui din rue de Lille, în momentul plecării lui spre Moldova. Era, ne spune dânsul, ocupat cu facerea cufereilor, când Mérimée veni la dânsul, îmbrăcat cu frumosul lui halat japonez. Ii aducea o scrisoare de recomandatie pentru unul din prietenii lui din Moldova, Vasile Alecsandri, „un om încântător, adăugă el, întâiul poet din țara lui, și cu care călătorise în Spania“. În urmă, Grenier a trebuit să se felicite de această recomandatie, căci nu-i era cu putință să găsească în țara moldovenească un om cu care să fie în mai perfectă comunitate de idei și de sentimente ca acest Român deja celebru, în vârstă de treizeci și patru de ani atunci, mai tânăr decât el abia cu doi ani. O prietenie din ce e mai strânse se stabili repede între ei, și fu durabilă, pentru că relațiile epistolare se urmară între Grenier și Alecsandri timp de mai bine de treizeci de ani“.

După ce face o foarte elogioasă biografie a marelui nostru Alecsandri, d-l Gazier își încheie astfel interesanta d-sale introducere:

„Scrisorile lui Vasile Alecsandri, pe care le publicăm aci, prezintă pentru Români, compatrioții lui, un interes indiscutabil, căci tot ce-a ieșit din pana poetului lor național merită să fie cu pietate adunat. Afară de aceasta însă ei vor citi cu plăcere amănuntele ce dă Alecsandri asupra lui însuși și asupra compunerii operelor lui, aprecierile ce face asupra caracterului și moravurilor Moldovenilor și Valachilor, elogiul emoționant ce face neînfrântului lor curaj în momentul războiului independenței. În această privință, scrisorile dela 1877 sunt adevărate pagini de istorie demne de a trece la posteritate.

„Nici noi, Francezii, nu avem motive mai puțin puternice de a citi și gusta aceasta corespondență. Mai întâi Alecsandri a scris aceste scrisori în franțuzește, și e de ajuns să-ți arunci ochii asupra lor ca să constați cu câtă stăpânire ne mânua străinul acesta limba. Stilul lui curge cu o limpeziciune extraordinară; știe totdeauna să găsească, spre a-și exprima cugetarea, cuvântul potrivit și imagina cea mai expresivă, uneori cea mai pitorească. Mica legendă venețiană pe care o povestește lui Grenier, în scrisoare lui dela 1 Octombrie 1858, este un adevărat model de genul acesta. În alte părți, mai cu seamă când vorbește de țara lui sau de a noastră, patima ce-l însuflețește îi inspiră accente de o elocință rară. Unele pasagii ne fac să gândim la Lamartine cu care

ca poet și ca om politic, are de altfel multe puncte de asemănare.

„In sfârșit, nu ne e cu putință să nu fim cuprinși de o adâncă emoție constatând sentimentele ce Franța a știut să inspire lui Alecsandri. Chiar dela sosirea lui la Paris, fusese cucerit de civilizația noastră, sedus de literatura, de artele, de gusturile noastre, de spiritul francez într'un cuvânt. Și astfel știrea dezastrelor noastre dela 1870 îi pricinuește o întristare și o indignare extraordinară. Scrisorile lui dela 1870—1871 către Grenier arată cât de mult ne iubea țara, ale cărei răni le simțea ca și când ar fi fost făcute chiar patriei lui. Franța învinsă, era pentru dânsul întreaga rasă latină lovită în inimă, era omenirea însăși micșorată și umilită în ceea ce avea ea mai nobil.

„Se știe cum, în acea epocă dureroasă a istoriei noastre, Românii, recunoscători de ceea ce făcuserăm pentru desrobirea lor în timpul nostru de prosperitate, au știut să ne spună cuvinte de mângâiere. Nu s'a uitat în țara noastră proclamația dată de ministerul Brătianu, afirmând la începutul războiului franco-german că, „acolo unde fâlfâiau drapelele Franței, acolo erau și interesele și simpatiile României“.

„Nimeni însă n'a fost mai elocvent interpret al acestor sentimente ca V. Alecsandri, mai cu seamă în scrisorile lui către Grenier dela 14 Octombrie 1870, 8 Iunie și 12 Octombrie 1871. El plânge firește asupra nenorocirilor noastre, dar arată și

o neclintită încredere în destinele noastre, căci știe că Franța nu poate muri. Tot așa în 1877 își exprimă încrederea în viitorul țării noastre: „Când e cineva Franța, scrie el, când ai ca dânsa de-al ștrengarului și de-al uriașului, îți poți îngădui tot, chiar greșeli pe care le plătești foarte scump, ai de unde le plăti, și chiar căderi năpraznice.

On part, on court, on tombe,
On se relève Roi“.

„Admirația entusiastă ce are Alecsandri pentru țara noastră îl face uneori să judece aspru pe cei cari au fost învingătorii, rasa germanică în particular. Nu e în căderea noastră să discutăm aceeași judecată, căci nu putem fi judecător și parte în propria noastră cauză. Ceea ce ne-am propus înainte de toate este de a face cunoscute publicului foarte frumoasele pagini ce urmează și care sunt scrise în franțuzește de un mare poet străin, prieten al Franței“.

Recunoscători d-lui Gazier pentru frumoasele cuvinte ce are la adresa marelui nostru poet și pentru osteneala ce și-a dat de a strânge laolaltă prețioasele documente ale literaturii noastre, înfățișăm publicului românesc scrisorile ce urmează, încredințați fiind, că prin această întregire a operei lui Alecsandri servim literatura românească și contribuim într'o bună parte la înlesnirea cer-

cetărilor și precizărilor asupra unei epoce scumpe tuturor Românilor, întru cât este vorba în aceste documente de împrejurări, fapte și nume din epoca de renaștere a României, epoca asupra căreia numele lui Alecsandri domină cu toată stăpânirea geniului, simțimântului și iubirii de neam și țară.

ALECSANDRESCU-DORNA

Iunie 1911.

Scrisori inedite ale lui Vasile Alecsandri

I

Ianuarie 1855, Iași.

Domnule,

Am anunțat Alteței Sale ¹⁾ sosirea d-v.; am luat întâlnire pe mâine. Mâine deci, la amiază, voi veni să vă iau spre a merge împreună la Curte.

Servitorul d-v. devotat,

Alecsandri.

II.

Iași 1855, sâmbătă.

Scumpul meu Grenier,

Fă-mi plăcerea de a expedia de îndată depeșa telegrafică alăturată și de a plăti pentru mine cheltuielile de expediție. Nu pot veni să te vizitez în dimineața asta din cauză de afaceri, dar dacă vrei pe diseară.

Al d-tale,

Alecsandri.

¹⁾ Prințul Grigore Ghica, al cărui secretar intim fusese numit Grenier.

III

Paris, 10 Octombrie 1855.

Scumpul meu Grenier,

Bănuiesc că ești foarte furios în contra mea și sunt cu atât mai încântat cu cât dintr'un singur cuvânt îți pot împrăstia toată mânia. Cuvântul acesta este prietenul d-tale Bixio ¹⁾, care se însărcinează să o spună pentru mine: citește-i carta și vei afla explicarea tăcerii mele. Nu voiam să-ți scriu, înainte de întoarcerea din Spania a d-lui Bixio; acum el fiind la Paris n'aș mai putea găsi pretext lenii mele și-ți scriu ca să-ți dau vești dela amicii d-tale Grün ²⁾, Ubicini ³⁾, Laurent-Pichat ⁴⁾, ca și

¹⁾ Bixio (Jacques Alexandre) (1808—1865) fondator cu Buloz al „Revue des Deux-Monde“ în 1831. După 1851 s'a ocupat mult de chestiunile industriale și sociale.

²⁾ Grün (Alphonse) (1801—1866) juriconsult francez, atunci șef al secției legislative la Arhivele imperiale.

³⁾ Ubicini (Jean-Henri-Abdolonynne) (1818—1884). istoric și publicist francez. Fost secretar al guvernului provizoriu și al locotenenței princiare la noi în 1848, La 1855 a scris o introducere la „Balade și cântece populare ale României“, publicate de Alecsandri în franțuzește.

⁴⁾ Laurent-Pichat (Leon) (1823—1866) literat și om politic francez. Intr'o scrisoare către Grenier, dela 14 Sept. 1855, L.-P. spune a fi primit în ziua aceea vizita lui Alecsandri. L-a găsit încântător și

dela spirituala d-tale prietenă din rue de l'Évêque. Cât despre d-l Bixio încă nu-ți pot spune nimic, pentru motivul foarte simplu că abia îi primii carta și numai mâine seară voi avea plăcerea să-l cunosc. Numai dela Constantinopol sau dela Sebastopol îți voi da vești despre el. Până atunci, află, o monstrule prea amabil, că ești adorat de toți cei ce te-au cunoscut mai mult sau mai puțin în intimitate; *uncle* spun că ești încântător, altele că ai calități de inimă, altele că ești înzestrat cu o inteligență superioară... și cu toate acestea paré că nimeni n'a luat încă seamă că ești pleșuv! Numai Parisul poate produce așa admirabile efecte de optică. A! vechiul meu prieten, ce bună e existența aceea parisiană, care te face să trăiești cu tot al tău, cu toate facultățile, cu inima, cu inteligența, cu tot ce vrei. Și totuși trebuie să divorțez de dânsa nu mai departe decât peste patru zile. Vai, da! patria mă chiamă și afacerile de asemenea. Dar înainte de a mă da victimă lor, am de gând să dau o fugă în Crimeea, ca să văd puțin eroi. Plec sâmbătă la Constantinopol, unde voi fi la 25 ale lunii acesteia. De acolo,

i-a făcut plăcere spunându-i că-i cunoștea Doinele, asupra cărora făcuse o dare de seamă în revista lui „Revue de Paris“ (N. A.).

săr cu amândouă picioarele pe turnul Malakoff, apoi, după ce-mi voiu fi săturat bine privirile de acest mare spectacol de distrugere, mă voiu folosi de vecinătate spre a veni să petrec iarna la Iași. Iată-mi itinerarul. La sfârșitul lui Noemvrie îți săr de gât.

Cu totul al d-tale.

V. Alecsandri.

IV.

(Constantinopol), 28 Octombrie 1855

Scumpe Grenier,

Am avut o decepție amară la sosirea mea în Constantinopol, aflând că veniseși în orașul huriilor și că plecaseși înapoi înaintea apariției mele pe orizontul oriental. E păcat, dragă prietene, că plecarea d-tale grăbită m'a lipsit de agrementul câtorva poetice plimbări între noi pe Bosphor. Cine știe dacă steaua noastră cea bună nu ne-ar fi deschis porțile vreunui harem, și atunci... te las să cugeți ce admirabil duet am fi făcut, ce de Malakoff-uri luate cu asalt, ce de Sebastopol-uri învinse, ce de lovituri îndrăznețe. Allallallah!

O zi înainte de plecarea mea din Paris ți-am scris o scrisoare lungă, pe care trebuie s'o fi găsit la Iași, la întoarcerea d-tale,

În aceeași seară m'am prezentat în salonul prietenului d-tale d-l Bixio, care m'a primit foarte afectuos. Am petrecut câteva ore foarte agreabile în societatea acelor doamne, care mi s'au părut încântătoare..., mica Albină mai cu seamă care te iubește mult și care nu vrea cu niciun preț să creadă în vreo infidelitate din partea d-tale. E logodnica d-tale, mi-a spus-o, și am încredințat-o că făcuse o alegere minunată în amabila d-tale persoană. Salonul d-lui Bixio e un salon pe care voiu fi foarte fericit să-l frecventez când mă voiu stabili la Paris, dar trebuie să fii și d-ta acolo.

Pe curând, dragă Grenier. Negri m'a reținut la Constantinopol, și cred că ne vom întoarce împreună în Moldova. Până atunci, Allah-bimberek etversinis!

Cu totul al d-tale,

Alecsandri.

V.

Constantinopol, 20 Decembrie 1855

Scumpul meu Grenier,

Incântătorul căpșor, care s'a îndurat să dea un gând amical sârmanului călător, a luat drept de cetate în mintea mea de când am citit scrisoarea d-tale către Negri;

domnește și se dedă la o mulțime de jocuri capricioase, care îmi turbură liniștea; dar, orice-ar fi, iubesc acel adorabil căpșor, cum iubești o pasăre căreia îi auzi glasul fără să o poți vedea, și-mi place să împletesc pentru dânsa cununi alcătuite din florile cele mai semnificative, ca trandafiri, lăcrămioare și mai cu seamă mărgărite.

Și totuși, dragul meu, vieța ce duc la Constantinopol nu e de fel propice visăfărilor poetice, și fără Negri, căruia i-am găduit să rămân până la sfârșitul lunii acesteia, de multă vreme aș fi plecat către țara încântătoarelor căpșoare. De când m'am întors din Crimeea, toate ororile iernii s'au abătut asupra Bosforului, ploi, zăpezi, vânturi, furtuni. E un iad! Pune pe lângă acestea politica bizantină a Turcilor, intrigile infame ale călugărilor greci, istoria prea ades repetată a averilor mănăstirești și vei înțelege starea de grozăvie în care mă aflu. Am ajuns să fac bășici de săpun ca să mă distrag și să găsesc ingenioase puncte de comparație între acestea și cele mai multe din actele politice ale țării mele. Trist, părinte, trist!

Toate motivele acestea fac că am luat ferma hotărîre să părăsesc până și pe amicul meu Negri către sfârșitul acestei luni

și să plec în Moldova, chiar de-ar fi să mă înnebesc în Marea Neagră, sau să îngheț în Bulgaria. Atmosfera bizantină e alcătuită din miasme de corupție materială și mai cu seamă morală, care te scârbesc.

Până ce-ți voi strânge mâna, dragă Grenier, spune încântătoarelor căpșoare de prințese și altora că, cu riscul de a mi-l pierde pe al meu (capul), nu năzuiesc decât să mă aflu cât mai curând în amabila lor societate.

Prietenul d-tale devotat.

Alecsandri.

VI.

Iași, 1 Mai 1856

Scumpă Doamnă Cantacuzino,

Ar trebui să încep a vă face câteva mici dojeni pentru tăcerea ce păstrați de atâta vreme față de mine, care vă sunt cel mai bun prieten! N'am înțeles însă niciodată, cât mă privește, prietenii supărăcioase și pretențioase, și mă voi mulțumi de data aceasta, ca totdeauna de altfel, de a vă cere o francă și prietenească iertare, dacă credeți că aveți vreo nemulțumire împotriva mea. Vedeți, dau exemplul celei mai creștinești umilințe; dați-mi la rândul d-voa-

stre pe acel al indulgenței și răspundeți-mi cât mai repede spre a-mi vorbi de scumpa d-voastră sănătate și de planurile d-voastră pentru vara aceasta. Soră-mea, care vă îmbrățișează călduros, ar fi foarte fericită să vă găsească la Paris, unde are de gând să se ducă peste o lună și jumătate; cât despre mine, voi ști să vă găsesc în orice colț al Franței vă veți ascunde. Până atunci, dați-mi voie să vă prezint pe unul din cei mai buni prieteni ai mei, d-l Grenier, care a petrecut cinsprezece luni printre noi și care ne-a îndrăgit atât de mult țara, încât ar vrea să o regăsească pretutindeni. N'ar putea întâlni o mai plăcută amintire a Moldovei decât în d-voastră, scumpă doamnă Cantacuzino.

Prietenul d-voastră devotat,

Alecsandri.

VII.

Iași, Noembrie 1856.

Dragă prietene,

Chiar în ziua primirii scrisorii d-tale am văzut pe Jean ¹⁾ și i-am dat cele două copii ale portretului lui Dudu; de-atunci nu l-am mai întâlnit, ceea ce mă face să

¹⁾ Jean Cantacuzino, căruia îi murise copilul.

presupun că e la Stânca, lângă nevastă-sa. Ai ghicit: Jean se pregătește de plecare la Paris. D-na Cantacuzino este foarte slabă și suferindă dela moartea copilului ei; trebuie să iasă din atmosfera aceasta în care se înăbușe de atâta vreme și trebuie să părăsească orașul acesta, în care nu poate găsi niciun refugiu împotriva dureroasei amintiri a nefericirilor ei. În timpul acesta iarna ne-a și surprins; ultimele zile frumoase de toamnă au fost urmate deodată de o iarnă aspră, reprezentată prin patru-sprezece grade de frig și două picioare de zăpadă. Nu se poate circula prin țară decât în sanie. Cum vor face scumpii noștri călători drumul până la Cernăuți, și de acolo până la Cracovia, căci din nefericire e prea târziu ca să se mai gândească cineva să urce Dunărea? Gândul călătoriei acesteia de mai multe zile prin zăpezi, pentru un bolnav cum e d-na Cantacuzino, mă chinuște mult. Știu ce se îndura în Galiția. De altă parte, nu împărtășesc încrederea lui Jean cu privire la distracțiile ce femeia lui ar găsi la Paris.

În situația morală, în care se află prietena noastră, nu Parisul i-ar conveni, ci un cer curat, o atmosferă dulce, o viață liniștită, ci o natură în floare, ci Italia cu artele ei frumoase și lămâii ei înfloriți. Dea

Dumnezeu să mă înșel, dar mă tem mult că d-nei C. i se va face groază de Paris. Orice s'ar întâmpla vei fi acolo, dragă Grenier, și-i vei dovedi că poți fi tot atât de devotat prietenilor în Franța ca și în Moldova. Mă bizui mult pe spiritul d-tale spre a o distrage și pe afecțiunea ce-i porți ca să te războiești cu gândurile ei negre. De ce nu pot veni să te ajut în această sarcină cu totul frățească! Vai! sunt ținut la Iași până la primăvară, osândit la șese luni de dârdâială (chair de poule), produsă de frig asupra organismului meu friguros, la șese luni de plăceri prefăcute. Leși-voiu sănătos și teafăr din regimul acesta? Dumnezeu știe ¹⁾! În tot cazul, voi încerca să scap înot, ajutându-mă cu acele tivgi, adesea crăpate, ce se numesc aripile muzei poetice. Aveam atâta gust de lucru înaintea morții lui Dudu și lucram cu zel, te încredințez. Acum focul s'a stins. Il voi putea reaprinde? Am să încerc. N'am văzut încă nici familia Rosnovanu dela sosirea ei, nici pe d-na C. dela cruda pierdere ce a încercat. Toată lumea la Stânca e cufundată în doliu și în durere... și îți mărturisesc că n'am avut curajul să intru deodată în această intimitate de suferințe, fără să pot aduce puțină mângâiere. Mi

¹⁾ În românește în textul original.

se spune că se vor întoarce la oraș în curând.

Soră-mea și Rolla îți mulțumesc de buna d-tale amintire și sunt ca și mine de mulțumite știind că tot ne mai iubești și că ne frecvențezi în persoana fratelui nostru. Du-te de-l vezi adesea; voi ști că te gândești la noi.

Iași sunt aproape pustii; moartea mamei Caimacamului ¹⁾ și a unei oarecare doamne Epurescu au pus în doliu multe familii. Se va dansa foarte puțin iarna aceasta, iată tot ce se știe aci ca politică înaltă.

Al d-tale din toată inima.

V. Alecsandri.

Domnului Ed. Grenier, 52, rue de Lile, Paris ²⁾.

VIII.

Iași, Decembrie 1856.

Scumpul meu Grenier,

Sosirea d-lui Paxo mi-a făcut efectul unei adevărate primăveri; a venit la mine cu mâinile pline de lăcrămioare. Asta însemnează că s'a achitat perfect de comisionul d-tale și că am primit toate frumoasa-

¹⁾ E vorba de mama caimacamului Teodor Balș.

²⁾ Scrisoarea aceasta, ca și cele următoare din 1856, a fost găurită ca măsură sanitară, o epidemie de holeră bântuind în Orient. (N. A.).

sele lucruri ce mi-ai trimis de ziua mea. Cu tot părul meu alb, sunt foarte copil în unele împrejurări, și am simțit o bucurie pe care nu ți-aș putea-o spune, când am văzut cutia de mănuși, portofoliul, cutiuța cea mică și cuțitul pentru hârtie întinse înaintea ochilor mei de către d-l Paxo. Fiecare din aceste obiecte poartă pecetia unei atenții cu totul prietenești și m'a mișcat în chip plăcut. Ți mulțumesc, scump prieten, știi să faci bine lucrurile.

E rândul meu acum să-ți fac plăcere. Sănătatea d-nei Cantacuzino se îmbunătățește pe zi ce trece și plecarea ei la Paris devine din ce în ce mai probabilă. Sora sa, d-ra Pulheria, trebuie să o însoțească și să șadă cu dânsa câțiva ani în Franța. Acestea mi le-a spus d-ra Pulheria însăși: cât despre prietena noastră, ai să crezi? n'am avut niciodată prilejul să-i vorbesc dela moartea copilului ei. Nu primește pe nimeni, nici chiar pe prietenii ei cei mai devotați. O singură dată am zărit-o în salonul mamei ei, în ziua de Sf. Nicolae; dar n'a făcut decât să apară și să dispară înainte chiar de a fi avut vreme să ajung la dânsa. Biata mamă! n'am văzut niciodată asemenea durere, îmi lăcrăma inima în fața ei. Jean e bine, își face pregătirile de plecare. Il văd destul de des

la mine sau la Rolla, unde vine să joace din când în când.

Nu-ți închipui, scumpul meu Grenier, ce plictiseală apasă anul acesta asupra societății Iașului; s'ar zice că lumea e enervată prin așteptarea înfrigurată și prea mult prelungită a evenimentelor politice. Guvernul pare a-și fi dat poalele peste cap, și-a schimbat ministerul. Nicolae Cantu a înlocuit pe mareșal la interne, Vogorides este la finanțe, și Istrati la lucrările publice. Să sperăm că acesta din urmă va ajunge la munca silnică ¹⁾. În definitiv, demoralizare completă, anarhie în afaceri. Când ne va fi dat să vedem o schimbare în această stare de lucruri? În așteptarea acestei schimbări și a primăverii care trebuie să-mi îngăduie să plec, mă ocup cu câteva lucrări literare, care mă fac să uit mizeriile noastre politice. Adun în acest moment într'un volum tot ce am scris în proză de câțiva ani. Compun o dramă națională în trei acte pentru nefericitul nostru teatru și, din când în când, comit câte-o mică doină. Prințesa Natalia, prințesa Catița și d-na Mavrojeni își propun să dea o reprezentație în folosul să-

¹⁾ În original e un joc de cuvinte: „...et Istrati aux travaux publics. Espérons que ce dernier finira par les travaux forcés“.

racilor; mi-au cerut un mic tablou național, în care n'au mai nimic de spus. Le-am făcut o bluetă, care le va da satisfacția de a se arăta pe scenă în fermecătoare costume de țărance. Sunt foarte fericite.

Mavrojeni și-a deschis saloanele. Am văzut ieri la dânsul pe colonelul Besson, și-ți mărturisesc că uniforma franceză mi-a înveselit inima. Ansamblul seratei n'a fost pătat de nicio uniformă austriacă. A crezut un moment în evacuarea principatelor.

D. Place ¹⁾ a primit scrisori dela Bagdad. Tastu ²⁾ e furios pe d-ta; pare că l-ai neglijat ca și pe ceilalți. Zizina ³⁾ face parte din acești ceilalți. Dar ce dracu faci acolo? E cineva tot atât de leneș în Franța ca și în Moldova?

Am văzut zilele acestea pe prințesa Aglae, care m'a întrebat de d-ta. I-am spus că te-ai făcut trapist. Prințesa e încă frumoasă și încântătoare, cu toată îngrășarea ei; surâsul ei nu se îngreșe.

Adio, dragul meu, dă-mi știri despre

¹⁾ Place (Victor) (1822—1875) consul francez la Iași.

²⁾ Tastu (Eugène) (1817—1893) diplomat francez, care a fost consul la Iași dela 1852 la 1855 și devenise prieten intim al lui Grenier.

³⁾ D-na Zoe Sturza. (N. A.).

d-ta și spune-mi că ți-ai reluat lucrările poetice. Toți ai mei îți strâng mâna.

Al d-tale din inimă,

V. Alecsandri.

IX.

Mai 1857.

Scumpul meu Grenier,

Până să mă hotărâsc să-ți scriu o scrisoare lungă, îți dau o veste bună. D-na Zoe și soră-sa, d-ra Pulheria, au plecat spre Paris. Vor fi acolo în curând. Toate doamnele noastre emigrează vara asta. E o adevărată părăsire. Politica absoarbe pe bărbați până la a-i face dobitoace de stat pe loc. Sunt dintre aceștia: plânge-mă.

Al d-tale,

Alecsandri.

X.

Iași, Mai 1857.

Scumpul meu Grenier

Imi ceri vederi repezi asupra deosebirii de caracter și de moravuri ce există între Valahi și Moldoveni. Ce să-ți spun? Deosebirea aceasta nu constă decât în câteva nuanțe destul de greu de prins. Amicul

nostru Russo a spus într'un moment de bună dispoziție că Valahii erau Gasconii României și nu s'a înșelat cu mult. Adevărul este că frații noștri de dincolo de Milcov au o aplecare foarte pronunțată pentru ceea ce se chiamă ordinar gluma (la blague), dar aceasta provine din felul de vieață ce duc și din puținul interes ce pun în grija afacerilor lor. Toată Valahia este în București, adică tot acela care se bucură de ceva avere aspiră să guste deliciile acestei Căpue valahe, așa că moșiile sunt părăsite pe mâna unor arendași lacomi, cei mai mulți Greci sau Bulgari, sau Sârbi. Obiceiul acesta, ale cărui urmări sunt fatale pentru averi, aduce alte rele ce ating moravurile și caracterele indivizilor. Marea aglomerație de netrebnici în orașele de căpetenie ale provinciei, și mai cu seamă la București, a creat gusturi și ambiții de un ordin meschin. A părea a devenit un țel, o necesitate. Totul e cine va face mai mult efect. prin îmbrăcămintea lui, prin echipagiile lui, prin înfățișarea lui personală și, cum nu sunt încă civilizați decât pe jumătate, îți închipuiești excentritățile ciudate ce se produc în fiecare zi. Dar aceste mici neajunsuri nu prejudică întru nimic bunătatea și blândețea caracterului Valahului. În Valahia oamenii sunt

buni, amabili, primitivi, ca și în Moldova. Sunt mai veseli, mai glumeți. Iată toată diferența.

Evenimentele politice dela 1848 au avut și ele o mare parte de influență asupra unei oarecare clase a populațiunii, aceea a orașelor. Revoluția din acea epocă a lăsat în minți germeni de entusiasm puțin moderat. Cu orice prilej, sunt gata la București să se împodobească cu cocarde tricolore și să facă manifestații așa zise populare. În toate acestea însă intră mai mult entusiasm, susceptibil de evaporație, decât judecată sănătoasă. În tot cazul, mobiturile sunt totdeauna bune și patriotice. La București se adoptă orice inovație politică, literară și chiar socială, cu o ușurință uimitoare, pe când la lași lumea judecă de zece ori înainte de a o adopta. E de ajuns ca un Domn oarecare să prezinte un nou sistem de ortografie, de exemplu, fie el chiar stupid și impracticabil, și se face din el un cult. E aceea ce se întâmplă acum cu terminațiunea *ciune*, ce se adaogă la cele mai multe cuvinte și cu litera *u*¹ din care se face temeiul ortografiei. Cu modelele și cu ideile e același lucru ca și cu sistemul de limbistică, totul slujește de scânteie care dă foc ierbii.

¹) U scurt.

Caracterul valah e mai meridional decât al nostru, moravurile se resimt puțin, dar, la prima vedere, sunt aceleași ca și în Moldova. Vieața este mai mult în afară la București decât la Iași, lumea se plimbă mai mult și se ruinează mai ușor.

Lăsând totuși de o parte orice spirit de părtinire, găsesc că e mai mult serios, mai mult tact, mai mult cum-se-cade în societatea moldoveană decât în societatea valahă. Avem femei mult mai instruite și mai distinse, și bărbați mult mai practici. Literatura valahă a produs mai mult, dar nu mai bine decât literatura moldoveană, dimpotrivă. În sfârșit, ca să mă rezum, voi adăoga că adevărata pricină a ușoarelor deosebiri ce există între locuitorii Iașilor și ai Bucureștilor, este că noi aceștia suntem mai independenți de guvern decât Valahii. Poporul este același în amândouă principatele.

Cu totul al d-tale.

V. A.

Am să-ți trimit în curând traducerea literală a povestii *Mărgăritelor*.

XI.

LES PERLES

CONTE POPULAIRE

Dédié à M-me Zoe C...

Trois jeunes filles d'Empereur
 Restent pensives dans leur palais.
 Elles tressent de beaux colliers,
 De beaux colliers de perles blanches
 Voilà qu'un oiseau mystérieux
 Paraît soudain à la fenêtre
 Et, battant gaiement de ses ailes,
 Il dit d'une voix caressante:
 — Soyez, soyez les bien trouvées,
 Charmantes fleurs de l'Orient.
 — Sois le bien venu du Paradis,
 Oiseau à la voix harmonieuse.
 — Moi j'arrive avec le printemps
 Pour enchanter vos petits cœurs.
 Je suis venu dans vos parages,
 Amenant le joli mois de Mai,
 Le joli mois des blancs muguets
 Et de doux rêves d'amour.
 J'apporte aussi un conte merveilleux
 Tel qu'il n'en fut et n'en est pas d'autre.

1) Redăm aci traducerea franceză făcută și trimisă de Alecsandri lui Grenier. E vorba de „Inșiră-te mărgărite”, legenda cuprinsă între „Mărgăritărele” aflate în toate edițiile poeziilor lui Alecsandri. (V. „Biblioteca pentru toți” No. 185—186).

— Petit oiseau, dis-nous, dis-nous
 Ce conte si merveilleux.
 Et pour toi, nous tresserons trois colliers,
 Trois colliers de perles blanches.

I.

„Perles blanches, rangez-vous
 „Le long, le long des fils d'or,
 „Comme une hora étincelante,
 „Comme les paroles de mon conte“.

Il fut, il fut jadis au monde
 Une douce et fière jeune fille
 Au visage si enchanteur
 Que vous pourriez regarder le soleil en face,
 Mais ses brillants yeux à elle
 Et son visage point ne les auriez pu regarder.
 Les fleurs l'appelaient fleur,
 Les étoiles étoile brillante,
 En sorte que sans cesse fleurs et étoiles
 Se disputaient la nuit entre elles.
 Voici qu'un jour, à l'aurore.
 Sur l'herbe verdoyante d'un champ,
 La jeune fille avec deux autres filles
 Se promenaient dans l'herbe en filant.
 L'une dit: „J'ai rêvé cette nuit
 D'un jeune fils d'empereur.
 Si le sort voulait qu'il vînt
 Et qu'il me choisît pour époux,
 Je lui apporterais en cadeau de noces
 Un épervier de cheval

Qui s'élançe et qui vole
Par-dessus montagnes et mers
Et fait le tour de la terre
Plus rapidement que le vent".
— La seconde dit: „Sœurs chéries,
Moi je tisserai pour lui, debout,
Une chemise d'un tissu merveilleux,
Brodée avec des enchantements,
Qui lui porte bonheur
Et le garantisse de l'atteinte du feu
Et des souffrances de l'âme
Et des maladies du corps".
— La jeune fille, à son tour,
Dit ainsi de sa douce voix:
„Moi je lui ferais deux enfants,
Deux petits frères jumeaux,
Avec des chevelures dorées
Et des visages en fleur
Tels qu'il n'y en aurait pas d'autres,
Aimables comme eux, comme eux jolis,
Car ils seraient resplendissants
Comme deux yeux nageant dans le bonheur".
— „Si tu me fais de pareils enfants,
C'est toi qui seras ma finacée,
Dit soudain le jeune roi
Qui chassait sur le vert coteau.
Sois donc ma fiancée bien-aimée,
Ma reine et mon épouse,
Toi, merveille et chanteresse,
Toi, précieux fragment du soleil".

La jeune fille, dans son bonheur,
 Est saisie d'une émotion profonde.
 Ses yeux se ferment avec langueur,
 Ses doigts délicats s'entr'ouvrent,
 Le fuseau tombe, il se dévide,
 Et la jeune fille s'affaisse dans l'herbe.
 Mais le jeune roi, vaillant,
 La prend tendrement dans ses bras
 Et avec ce précieux trésor,
 Il s'élançe sur son cheval.
 Le coursier dresse sa crinière,
 Il saute, il vole, il hennit
 Et, avant que son heunissement ne cesse,
 Il arive au perron du palais,

Sept jours s'écoulèrent à peine,
 On fit de magnifiques noces
 En présence d'hôtes innombrables,
 Ainsi qu'il convient aux empereurs.
 La renommée de cette fête vola
 Par-dessus neuf mers et neuf continents.
 Furent présents des rois fameux,
 Portant sur leurs fronts des couronnes,
 Et autant de reines célèbres
 Par leur beauté et leur distinction.
 Furent aussi des oiseaux merveilleux
 Et de merveilleuses fleurs du Paradis,
 Et des Zmeïs aux yeux ardents,
 Et de valeureux Fetzi-frumossi ¹⁾.

¹⁾ In poemul românesc aceste ultime patru versuri au următoarea formă:

Mais d'entre tous qui rayonnait
De plus vives lumières?
La belle fiancée du roi,
La jeune et charmante reine.
Elle ravissait les regards
Par son sourire et par sa danse,
Car le sourire de la jeune fille
Eclairait comme une aurore,
Et sa danse gracieuse voltigeait
Comme un léger papillon.
Moi-même je fus présent
A cette noce sans pareille,
Et les merveilles que j'y ai vues,
Nul ne pourrait les raconter.

II.

„Perles blanches, rangez-vous
Le long, le long des fils d'or,
Comme les paroles de mon conte.
Car j'en ai encore long à dire“.

Un mois s'écoula, deux s'écoulèrent,
Il s'en écoula cinq, il s'en écoula neuf.
La reine mit au monde deux enfants,
Deux petits frères jumeaux,

Fost-au încă la serbare
Oaspeți mari de spăimântare,
Urieși cu negre semne
Sfarmă-piatră, Strâmbă-lemne,
Smei cu ochii sângeroși
Și vitejii Feți-frumoși!

Avec des chevelures dorées
Et des visages en fleur.
Tous deux charmants, resplendissants
Comme deux yeux nageant dans le bonheur.
Ah! mes sœurs, mes sœurs chéries,
Qui d'entre vous pourra ma dire
Ce qu'il ya de meilleur dans la vie
Que les douceurs de l'amour?
Ce qu'il y a de plus sacré au monde
Qu'une mère allaitant son enfant?
Ce qu'il y a de plus aimable et de plus aimé
Qu'un petit enfant nouveau-né?

La reine mère tout heureuse,
Ornée de ses deux enfants,
Les tenait tendrement serrés contre son sein
Comme deux papillons sur un lis.
Et des tresses de sa longue chevelure
Elle leur faisait des langes,
Et de son sein, pour les endormir,
Elle leur faisait un doux berceau.
Elle les admirait jour et nuit,
Leur parlait avec de tendres paroles
Et se sentait émue en les regardant.
C'est elle qui les réveillait, et qui les endormait,
Les endormait avec des chants
Et les réveillait avec des baisers.
Quand c'était pour les endormir,
Elle chantait ainsi, avec amour:
„Nani, nani, petits enfants,

Chers petits enfants de votre mère,
 Dormez, votre mère vous berce
 Avec des chants mélodieux.
 Et votre mère vous soignera,
 Et votre mère vous embrassera,
 Et elle priera le bon Dieu
 Qu'il vous promène dans son Paradis,
 Afin que vous soyez, chers petits,
 De beaux anges assis sur des arcs-en ciel,
 Et des pluies de rayons et d'étoiles
 Tombant sur des champs de fleurs.
 Et je prierai encore le bon Dieu
 Que vous deveniez, selon mes désirs,
 De grands héros, des Fetzi-frumossi,
 Deux météores éblouissants.
 Que les jeunes filles s'éprennent de vous,
 Que les ennemis vous redoutent,
 Que vous ayez heureux sort, grand renom,
 Et que votre renom emplisse le monde¹⁾.

1) In traducerea franceză lipsesc aci următoarele
14 versuri:

Când era iar pe trezie,
 Le cântă în veselie:
 „Sculați, sculați feții mei,
 „Floricele dalbe!
 C'au venit doi îngerei
 „In veșminte albe,
 „Ingerei colindători,
 „Floricele dalbe,
 „Noaptea pe la cântători
 „Când zorile-s albe,

Ah! mes sœurs chéries,
 Il n'était point, sous le soleil,
 De jardin plus richement fleuri
 Que n'était la reine bienheureuse.
 Mais dans le monde passe souvent
 Souffle de mort, frisson glacial,
 Et soudain alors se fane
 Tout ce qui est vert, tout ce qui est beau.
 L'azur se change en nuages,
 La vie en nuit sans aurore,
 La joie en cruels tourments
 Et les chants en gémissements.
 Voici qu'au jour du mois de mai
 La renommée vint au ciel
 De ces deux beaux petits enfants.
 Et tout les anges, en une seule volée,
 Vinrent portés sur un nuage d'or
 Pour voir s'il existait
 Des anges comme eux sur la terre:
 „Doux sont-ils à voir, Seigneur!
 Disent-ils, profondément émus.
 Beaux sont-ils, Seigneur, tous les deux,
 Beaux et bien plus beaux que nous-mêmes!“
 A peine ils dirent et, soudain,
 Comme un éclair de feu dévorant,
 Le cruel *diocchio* atteint

„Și v'aduc pe aripioare
 „Floricele dalbe,
 „Rouă sfântă 'nvietoare,
 „Și cunune albe!“

Les enfants et les pénètre.
 Les pauvres petits pleurent, gémissent,
 Leurs lèvres quittent le sein maternel;
 Ils regardent dans les yeux de leur mère,
 Penchent la tête, tombent et meurent.
 Malheur à la forêt qui perd
 Son bruissement de vert feuillage,
 Malheur au cœur désert
 Qui reste ici-bas dépareillé.
 Mais cent fois plus malheur en ce monde
 Aux enfants privés de leur mères
 Et aux mères atteintes du *doru*
 Qui perdent leur enfants bien-aimés.

III.

„Perles blanches, rangez-vous
 Le long, le long des fils d'or,
 Comme les paroles de mon conte,
 Car j'en ai encore long a dire“.

Les enfants aux bras entrelacés,
 Dans un petit berceau couchés,
 Le roi, leur père, les a enterrés ¹⁾
 Auprès de lui, auprès du palais,
 Sous la fenêtre du jardin,
 A la racine d'une touffe de mélilot,
 Et voici que du sein de la tombe
 Il poussa jusqu'à l'aurore

1) In românește versul acesta este:
 Trista mamă i-a îngropat...

Deux beaux sapins semblables en tout
Comme deux jumeaux d'un même sein.
Ils grandirent, grandirent toujours
Depuis l'aurore jusqu'au soir,
Jusqu'à ce qu'ils parvinrent
A la fenêtre imperiale.

— „Frère, ô mon petit frère,
Que vois-tu dans l'intérieur du palais?

— Je vois ma mère... Entends-tu, frère,
Ses gémissements incessants?

— La bien-aimée! Elle nous regrette,
Et de regret elle se consume.

— Hélas! sa voix ne se tait plus!
Laisse-moi la voir, aussi ce qu'elle fait?

— Ses yeux sont deux sources
De larmes brûlantes.

— Hélas! vois comme elle nous cherche
Dans la maison triste et vide?

— Comme elle nous appelle, comme elle nous pleure
Comme elle tord ses bras de désespoir!

— Mère, ma mère, notre mère chérie,
Nous voici à la fenêtre,
Viens à nous avec de doux baisers
Et avec de douces caresses,
Car il y a longtemps, pauvre de nous,
Que tu nous manques à tous les deux!“

Ainsi les sapins chuchotaient
Et leurs branches les balançaient
Par la fenêtre dans la grande salle...
Leur mère, en larmes, tressaille,

Vient, accourt, s'arrête, ne croit pas.
Elle voit les sapins et ne les voit pas.
Elle essuie soudain ses yeux:
— „Oh! mes enfants, mes chers petits enfants,
C'est vous! Mon cœur me dit
Que vous êtes revenus ici,
Près du sein de votre mère
Qui nourrit un amer tourment.
Chers jolis petits de votre mère,
Enfants, mes bien-aimés enfants,
Vous avez eu bien froid au sein de la terre,
Puisse le Seigneur Dieu la punir!
Et maintenant personne ne s'inquiète
De votre blanche fragilité,
Ni ne vous berce avec des chants,
Ni ne vous endort avec des baisers.
— Tais-tois, mère désolée,
Nous t'apportons des consolations.
Ne plains pas ainsi notre sort,
Car le ciel prend souci
Et des morts et des vivants,
Et des fleurs et des enfants.
Les douces soirées du printemps
Nous baignent avec de douces larmes,
Le vent nous endort légèrement
Avec son soupir plaintif.
Et les rayons de l'astre muet
Nous couvrent de lumineux baisers.
— Que parlez-vous de printemps
Et des étoiles du soir?

Ne voyez-vous point les nuages terribles,
Comme ils s'agglomèrent avec des éclairs?
N'entendez-vous pas comme le ciel tonne
Et comme la terre effrayée retentit?
Le vent souffle et plie vos tiges.
Sur vous tombent des torrents de pluie..
O mes enfants, mes pauvres enfants,
Comment faire pour les défendre!
La pauvre reine n'a point fini,
Que le ciel a foudroyé les sapins,
Et, sous les yeux de la malheureuse mère,
Il les a embrasés du feu céleste.
Les sapins tombent à terre,
Ils brûlent avec de longs gémissements,
Et vers la reine qui les regarde
Ils tendent leurs branches noircies.
La pauvre mère, échevellée,
Saisie d'efroi, égarée,
Se penche sur la fenêtre
Et veut se jeter dans les flammes,
Lorsque soudain ses yeux
Aperçoivent deux étincelles
D'entre les flammes se détachant,
Dans l'air sombre étincelant,
Vers les étoiles montant,
Et toutes deux parmi elles
Se changent en deux étoiles.
Sa figure, à cette vue,
Resplendit de bonheur
Comme brille la lune

Après un affreux orage.
Joyeuse, avec précipitation,
Elle sort la nuit dans les champs
Et s'en va dans son égarement
Tenant les yeux fixés sur le ciel;
Ainsi s'en va, sans que rien puisse l'arrêter,
Le *doru* sans limites.

IV.

„Perles blanches, rangez-vous
Le long, le long des fils d'or,
Comme les paroles de mon conte,
Car je n'ai plus long à dire“.

Dans cette vallée d'herbe sauvage,
Après d'une ruisseau limpide,
La reine mère reste étendue
Et regarde avec amour
Tantôt le ciel constellé
Où son cœur s'est envolé,
Tantôt la surface tranquille du ruisseau
Où les lueurs célestes
Se reflètent et miroitent,
Et étincellent mystérieusement.
La pauvre mère gémit doncement,
Et avec une branche fleurie de mélilot
Elle caresse tendrement
La surface du ruisseau,
Puis elle s'arrête et regarde,
Quand l'eau troublée reprend son calme,
Quelles étoiles, les premières,
Apparaîtront dans son cristal.

L'ombre noire de la vallée
La pénètre de sa tristesse
Et écoute en silence
Son murmure douloureux,
Car elle exorcise les astres
Et, pleurant, elle chante ainsi :
„Autant d'étoiles qu'il y a au ciel
Jusqu'au jour, elles disparaissent toutes.
Deux seulement sont fixes à leur place
Jusqu'au lever du soleil.
Elles prennent part à ma douleur.
Puisse Dieu les faire descendre sur terre.

Petites étoiles, douces étoiles,
Vous, les yeux de mon cœur,
Vous vous êtes fermées sur la terre
Et vous êtes rouvertes au ciel
Pour être témoin de ma douleur.
Puisse Dieu vous faire descendre sur terre.
Doux est pour vous, bien doux,
Le séjour du ciel lumineux,
Mais le plus radieux Paradis
N'est pas aussi doux que le sein d'une mère.
Oh! mes enfants, auprès de mon sein
Puisse Dieu vous faire descendre“.

O merveille, là-haute, dans le ciel,
Deux étoiles soudain disparaissent
Et, rapides comme la flèche,
A travers l'espace, les voici
Venir, les voici descendre,

En laissant de longue traces lumineuses,
Jusqu'à ce qu'elles tombent près du ruisseau,
Dans un large et long champ de blé,
Et se transforment en deux perles,
Dans le sein d'un épi doré¹⁾.

Qui, dans le monde, qui pourrait
Traverser les mers à la nage,
Pénétrer les forêts vierges
Et compter les feuilles de leurs arbres?
Qui pourrait découvrir
Combien de vagues sont sur la mer,
Combien de rayons sont dans le soleil,
Combien de parfum contient une fleur?
Seul le *doru* d'une mère peut
Pénétrer tous ces mystères,
Pour trouver un peu de consolation
À ses cruelles souffrances.
Ainsi la reine, jusqu'à la ceinture,
Entre dans le champ de blé
Et cherche sans s'arrêter
Les deux étoiles qui sont tombée du ciel.
Elle arrache les épis l'un après l'autre
Et tamise les grains dans sa main,
Les embrasse, les caresse,
Afin de retrouver ses enfants.

¹⁾ În românește aceste două din urmă versuri au următoarea formă:

Și se fac din două stele
Două mărgăritărele.

Jour d'été, jusqu'au soir ¹⁾,
 Elle ne quitte pas la champ,
 Mais elle glane, elle glane toujours
 Et ne pense pas au repos.
 Le champ diminue, un seul épi reste encore.
 O Seigneur! voici qu'elle découvre enfin,
 Dans un épi riche et doré,
 Deux blanches petites perles.
 Et des lors, la mère attendrie,
 Dans son ravissement d'amour,
 Range, du matin au soir,
 Ces deux perles sur des fils d'or,
 Et les presse contre son cœur.
 Et tantôt elle rit, et tantôt elle pleure.
 Elle les égrène de nouveau,
 Et de nouveau les range en chantant:
 „Rangez-vous, perles blanches,
 Le long des fils d'or,
 Comme mes larmes
 Le long des rayons des étoiles.
 Rangez-vous, perles blanches,
 Le long des fils d'or,
 Comme mes années de deuil
 Le long du cours de la douleur.
 Rangez-vous, perles blanches,
 Le long des fils d'or,
 Jusqu'à ce que le *doru* de la pauvre mère
 Cessera de verser des larmes“.

¹⁾ Pendant la longueur d'un jour d'un d'été (no-
 tă a lui Alecsandri).

Scumpul meu Grenier,

Iată povestea Mărgăritelor, tradusă literal. Indreptează-i stilul, fă cu ea ce vrei.

Regret că traducerea nu poate reda unele armonii ale originalului. Povestea ți-ar plăcea mai mult. În sfârșit, ți-o dau așa cum e, ca pe un lucru făcut în grabă. Oricum, îți poți face o idee de natura imaginației populare a țării noastre.

Al d-tale,

Alecsandri.

XII.

Scumpul meu Grenier,

Sunt în Franța de vreo douăsprezece zile, când la Dieppe, când la Paris, bolnav și fără domiciliu: aceasta este poziția mea socială în acest moment. Și pe d-ta, fericitul poet, te văd de aci, ghemuit drăgăstos sub aripa maternă și compunând vreun nou poem. Soarta d-tale e de invidiat. Când te voi vedea?

Dacă sănătatea nu m'ar sili să merg la Dieppe să fac băi de mare, aș veni la Besançon să-ți strâng mâna și să te ciclesc puțin după groaznicul meu obicei; dar, vai! trebuie să urmez sfaturile d-lui Rostan și să mă duc cât mai curând să iau forțe noi în valurile Mânecii.

Luptele politice dela mine din țară m'au zdrobit moralicește și fizicește. Nu fac cât un ministru dela noi.

Adio și cu totul al d-tale,

Alecsandri.

Dieppe, rue Aguado, 5.

XIII.

Scumpe Grenier,

Sunt încântat că te-ai hotărît să vii la Dieppe. Vino la mine, rue Aguado, 27. Am un apartament mic, așezat pe plajă. Te bucuri de o priveliște admirabilă și ai marea la doi pași. Vei găsi mulți Moldoveni... așteptând ca chestia Orientului să se sfârșească la un fel. Cât mă privește, eu caut sănătatea, și nădăjduesc să o găsesc în valurile Mânecii. Priveliștea ce am sub ochi mă face fericit că pe un marinar bătrân; prezența d-tale va fi un excelent auxiliar pentru cura mea. Te aștept vinerea viitoare cu țigareta parfumată a prieteniei.

Al d-tale,

Alecsandri.

XIV.

Iași, 1 Octombrie 1858.

Scrisoarea d-tale din Veneția m'a mișcat plăcut, scumpe Grenier; ea a trezit

în mine roiul de amintiri, scumpe albine aurite ce sbârnâie atât de plăcut în inima mea ori de câte ori sunt trezite! Ai realizat deci visul pe care l-ai mângâiat atâta, acela de a te legăna în gondolă pe lagunele Veneției; ai văzut în sfârșit aceeașă minune a Adriaticei, care lasă atât de puternice impresii în sufletul poezilor. După călătoria aceasta, nu simți că ți s'au îndoit puterile, că închipuirea a prins aripi mai mari ca să străbată regatul albastru? Cântă deci, scumpe poete, atât cât mai ai înaintea ochilor minunata panoramă a Veneției cu canalurile ei, palatele ei, gondolierii ei, purtătoarele ei de apă și mai cu seamă cu acel *non so chè misterios*, ce leagă și inspiră pe cântăreți. Ai văzut, de sigur, pe purtătoarele de apă care se duc în fiecă zi să-și umple gălețile de aramă la puțul din palatul dogilor? Când eram la Veneția, gondolierul meu Toni mi-a povestit următoarea legendă:

Pe vremea nu mai știu cărui doge, una din fetele acestea, cea mai frumoasă (bine înțeles), se duse într'o dimineață în curtea palatului ducal să ia apă. Pe când era plecată pe marginea puțului și-și privea surâzând imagina, plutind la suprafața apei, fiul dogelui, dela una din ferestrele palatului, admiră talia grațioasă a

fetei. Peste un moment îi zări fața aurită de soare și *s'infiamo d'amore*. Imediat, căută să se facă iubit și să o seducă, dar încântătorul copil resistă cu vitejie la toate strălucirile iubirii patriciane a ducelui. De partea ei, ea iubea pe Nello, cel mai brav gondolier din Veneția, cel mai celebru cântăreț al lagunelor și al *riva dei Scliaconi*. În timpul acesta izbucni războiul între Venețieni și Turci. Fiul dogelui plecă cu corăbiile Republicii, câștigă o victorie însemnată asupra flotei dușmane pe lângă Chipru și se întoarse la Veneția ca să primească marile onoruri ce-l așteptau. Dogele, tatăl lui, îl întrebă, în numele Republicii, ce favoare dorea ca răsplată a serviciilor lui. El nu ceru decât dreptul de a ridica până la dânsul pe o fată din popor. Cererea îi fu acordată și căsătoria tânărului erou venețian cu frumoasa purtătoare de apă fu vestită cu glasul tare pe canalurile și pe piețele Veneției. La câteva zile, fu celebrată în biserica San' Marc și, după ceremonie, nobilii soți se urcară în gondolă ca să meargă la întrecerea dela Santa Marta. Întrecerea se face afară din canalul Giudeca, în largul mării. Se întâmplă însă că gondola ducelui, pornită în toată goana, fu lovită deodată și dată la fund de altă

gondolă. Ai ghicit fără îndoială că aceasta era mânată de Nello.

NB. — Dela întâmplarea această tristă gondolele venețiene sunt zugrăvite în negru.

Iată-mi legenda, scumpe Grenier; scoate din ea ce vrei, dacă ți se pare interesantă și demnă de un mic poem. Și acum, să vorbim de afaceri politice și de altele. Insurătoarea mea e amânată pe la primăvară, din cauză de preocupări politice. Lupta ce urmează să se încingă în curând la noi va fi foarte violentă. Partidul inteligent și desinteresat își are privirile asupra lui Negri.

Adio, dragul meu, regret că nu ți-ai împins excursia până la noi. Iubești Moldova, dar ești iubit și d-ta aci mult, și toate cunoștințele și prietenii d-tale mă însărcinează pentru d-ta cu cele mai bune prietenii.

Al d-tale,

Alecsandri.

XV.

Mircești, 14 Octomvrie 1870.

Scumpe Grenier,

Dela capătul lumii, unde sunt aruncat, urmăresc cu ochi îngrijorați gravele evenimente ce se desfășoară în Franța și mă întreb adesea ce-au devenit amicii mei

de predilecție. Baligot și-a văzut provincia năpădită și devastată de hoardele prusiene și, de atunci, n'am mai avut știri. A căzut cumva el însuși, în luptă? Mai trăiește undeva retras cu surorile lui?.. Și d-ta, scumpul meu, ce-ai devenit dela începutul acestui războiu oribil? Nu te întreb ce-ai suferit și ce suferi văzându-ți țara cea frumoasă pe mâna străinului: îți cunosc amărăciunile sufletului, după cele ce am simțit eu însumi de trei ani... Vai! mă simt umilit de înfrângerea Franței, căci aceste înfrângeri sunt alcătuite din nenorocire și rușine. Sunt de așa natură chiar încât depășesc marginile rușinii, ca să atingă proporțiile flagelului. Să crezi în mânia cerească? Dar, de ce-ar pedepsi Cerul Franța? Pentrucă a fost țara inițiativelor mari, leagănul nobilelor libertăți ce sunt împrăștiate în lume?

Am citit în gazete că dușmanul se apropie de Besançon, și-ți poți închipui dacă neliniștea mea a devenit îngrijitoare, căci Baume-les-Dames e în drumul d-tale. Te-ai gândit, de sigur, la Doamna mama d-tale și ai pus-o la adăpost de orice emoții supărătoare, scutind-o de tristul spectacol al invaziei. Imi închipui deci că v'ați refugiat în Elveția sau în Italia. Totuși, îți scriu tot la Baume-les-Dames, ca să cer

vești dela d-ta. Fie ca scrisoarea aceasta să te găsească sănătos și îndurând nenorocirea cu curajul unei inimi tari! Cât despre mine, sunt la Mircești, unde cred că am să petrec iarna și unde oș fi foarte fericit să te am.

Adio, dragul meu. Dumnezeu cu Franța!
Amicul d-tale,

V. Alecsandri.

Ce-au devenit doamnele Raymond?

XVI.

Mircești, 8 Iunie 1871

Scumpe prieten,

Abia primii scrisoarea d-tale dela 5, și răspund numaidecât, atât sunt de grăbit a-ți spune cât sunt de fericit a te ști încă pe lume, pe d-ta și pe ai d-tale, căci, la depărtarea ce ne desparte de Franța și în urma oribilelor dezastre ce ți-au încercat țara, ni se pare că toți Francezii trebuie să fi murit. Războaie, molime, asprimi ale iernii, războiul civil, nimic n'a lipsit acestei frumoase Franțe, care era atât de atrăgătoare în propășirea ei și care e atât de simpatică în nenorocirea ei. Da, dragă prietene, ai dreptate să nu te îndoiești de viitor: există în națiunea d-tale o forță de vitalitate pe care nimic nu o poate nimici, și această forță se traduce

printr'o minunată nepăsare, ce-și are mărirea ei, orice s'ar spune, căci ea face să se disprețuiască neajunsurile prezentului și face să se privească viitorul cu încredere. Rana e mare, adâncă, îngrozitoare, dar sângele e bogat și rana se va cicatriza mai repede de cum cred dușmanii d-voastră.

Parisul a fost bombardat de Prusieni, incendiat de comunarzi; orașul acesta, mândria și bucuria lumii, e presărat azi cu ruine. Ei bine, iubitorii de priveliști întristătoare să se grăbească a merge să viziteze aceste ruine, că *în curând* nu vor mai fi; pădurile au fost tăiate, vor fi *în curând* replantate; monumentele se vor reînălța *în curând* ca prin minune, căci Parisul e orașul minunilor, căci lumea întreagă va concura la restaurarea lui. Parisul este stăpâna lumii inteligente și bogate, e iubită și e vroită frumoasă și împodobită ca o regină. Ceea ce ar fi fost nimicirea pentru Berlin, Petersburg și *tutti quanti*, va fi pentru Paris începutul unei noi splendori; ceea ce ar fi fost pentru Prusia o ruină seculară, nu va fi pentru Franța decât o jenă momentană, căci e bogată, activă, veghetoare și are o comoară nesecată, ce nu i se va lua niciodată; spiritul care inventează, care creează, care scân-

teiază, care luminează și care robește. Un German, oricât s'ar îmbogăți prin prădările vecinului, va fi totdeauna un *Tudesque*¹⁾ greoiu, grosolan, obtuz, cu râsul prostesc, cu înfățișarea aproape grotescă, pe când un Francez, chiar sărăcit, va păstra un oarecare semn de distincție înăscută rasei latine și spiritul acela fin și zeflemist, atât de temut de docta Germanie, de sfânta Rusie și de mercantila Anglie. „Luați-mi aurul, domnilor Germani, beți-mi vinul, haide, îmbuibăți-vă odată în vieța voastră, eu vă privesc surâzând, căci sunteți de rând chiar în triumfurile voastre, și eu mă simt destul de bogată spre a vă face pomană cu puțină victorie și chiar cu puțină glorie“. Iată ce poate spune Franța, și poate adăoga: „Luați seama la revanșă“! A! în ziua aceea o să petrecem.

Bietul Mérimée! a închis ochii la timp. Casa i-a fost arsă ca și micul d-tale apartament, scumpe prieten. Dar fie, iubita d-tale mamă îți rămâne și lângă dânsa ai un colțișor plin de amintiri din copilărie și de dulci mângâieri. De ce nu vii la Mircești să te odihnești de toate emoțiile; am fi atât de fericiți noi amândoi în sânul liniștii desăvârșite ce mă înconjoară.

Adio și al d-tale din suflet,

V. Alecsandri.

1) S'a păstrat cuvântul din text,

Cele mai călduroase prietenii doamnelor
Raymond.

XVII.

Mircești, 12 Octomvrie 1871.

Scumpul meu prieten,

În liniștita singurătate dela Mircești, scrisorile prietenilor mei din Franța sunt totdeauna binevenite; ele îmi trezesc amintirile și mă scot dintr'un fel de toropeală ce mă apasă de când cu teribilele evenimente din nenorocita d-tale țară. Emoția produsă de dezastrea Franței a fost prea puternică; ea e urmată de o deprimare morală, de o oboseală intelectuală contra căreia trebuie să reacționăm energic, căci povârnișul e primejdios, duce drept la imbecilitate. Se zice, la mine în țară, că Rușii lasă totdeauna holera în urma lor; se poate spune că campania prusiană a lăsat în urma ei o prostrație cu totul germanică și care, pentru rasele latine, este o adevărată boală. Va trece, de sigur, dar până atunci se suferă tot atât la Mircești ca și la Baume-les-Dames.

Noi ceștia Români, cari am văzut trecând atâtea năvăliri peste pământul patriei noastre, știm de ce natură sunt stra-

turile mocirloase pe care valurile acestor năvăliri le depun când se retrag. Le-am caracterizat chiar în chipul următor:

Năvălire turcească: pilaf fiert în sânge.

Năvălire rusească: ortodoxie brutală, hoțească, grețoasă.

Năvălire austriacă: răutate burlească, prostie pretențioasă.

Năvălire prusiană: bestialitate plină de ură, crudă și hrăpareță.

Poporul zice:

Turcul: caraghios.

Rusul: porc.

Neamțul: pâsat mort de soame.

Prusiacul: porc nemțesc, Neamț porcesc.

Intr'un cuvânt, toate aceste rase cărora li s'au căutat și li s'au acordat chiar unele calități, se resimt și se vor resimți încă multă vreme de grosolănia lor din naștere; sunt foști sclavi ai rasei latine, cari vor să fie stăpâni la rândul lor și cari nu vor înțelege niciodată adevărata mărime. Bismarck este un mare om german, nu va fi niciodată un mare om european. Prusia a câștigat mari victorii, ea a făcut o campanie memorabilă. A câștigat oare prestigiu în ochii lumii? Nu... A fost savant, da, matematic, da... dar matematicienii n'au făcut niciodată să se nască entuziasmul.

Dar să nu mai vorbim de aceasta. E un vis grozav de urît, care a și trecut; Franța are să fie în curând scăpată; Elveția va trebui să facă reflecții neliniștitoare, acum când patima Prusienilor pentru pendule și ceasornice a ieșit la lumină.

Ai fost la Paris, dragă prietene, și ai de gând să-ți refaci un cuib? E foarte bine; de partea mea, mă voi uita să-ți găsesc covoare moldovenesti împodobite cu pasări problematice și să ți le trimit ca să faci din ele portiere, etc. Te înștiințez numai că se găsesc foarte greu și că voi avea de lucru ca să descoper ceva ca lumea, ca originalitate de desen. Am să dau totuși ordine *ad hoc* și de îndată ce mi se va fi găsit ceea ce dorești, am să te înștiințez.

Cum e vremea pe la d-ta? Mai ai puțin soare ca să-ți încălzească muza? Eu am nostalgia astrului acestuia, suflet și faclă a lui nostru, căci, de câteva zile, suntem pierduți într'o ceață deasă. Iarna se apropie repede pe aripele corbilor ce străbat văzduhul în cete prusiene. Sunt ulanii anotimpului urît; croncănesc de mă fac să cred că aud o tragedie germană... și știi cât de mult îmi place armonia acestei limbi.

A! sărmanul meu amic, ce frumoase iluzii aveai asupra rasei germanice! Nu vedeai în savanta Germanie decât niște Goethe și niște Schiller, filosofi blânzi, firi molatice și cinstite?... *Faux bonshommes*¹⁾ toți aceștia! Râcâie pe German, vei găsi pe dușmanul spiritului; înapoia ochelarilor fiecărui sgârie-hârtie blond din Heidelberg, din Berlin și din München, se ascund ochii vicleni ai unei vulpi ce te-ai nevoit să traduci. Totul e fals în țara verzei acre: falsă literatură, falsă filosofie, fals spirit și fals sentiment... totul îmbrăcat în falsi zurgălăi, ce au putut surprinde până azi buna credință a spiritelor drepte și a inimilor sincere. Imi place a crede că de-aci înainte ai revenit asupra poeticilor d-tale erori cu privire la Faust-ii și Gretchen-ele așa zisei savante Germanii. Ca Faust n'au fost niciodată acolo decât chelneri și, ca Margarete, decât slujnici desmățate care înlocuiesc desertul tableto-urilor (tables d'hôtes).

Dar, încă odată, destul asupra acestui capitol greșos. Să vorbim de prietenii și cunoștințele noastre. Ce se face fratele d-tale? Fă-l să-și amintească de mine.

¹⁾ Păstrăm expresia din original din lipsa unui echivalent potrivit în românește.

Toți prietenii d-tale de aci îți strâng afectuos mâna, începând cu mine, care-t spun: curaj: Allah kerim!

Al d-tale din inimă,

V. Alecsandri.

XVIII.

Mircești, 16 Mai 1877.

Scumpe prieten,

Când ești Franța, când ai ca dânsa ceva de-al ștregarului și de-al uriașului, îți poți permite orice, chiar greșeli pe care le plătești foarte scump, ai cu ce să le plătești, chiar căderi formidabile.

On part, on court, on tombe,

On se relève roi!¹⁾

Dar când ești România, adică un pitic ghemuit între trei coloși (citește moloși), ce poți face ca să-ți aperi existența și naționalitatea? Coloșilor li se năzare să-și măsoare puterile la fiecare cincisprezece sau douăzeci de ani; se îngrijesc ele de nenorocitul pitic ce le stă în drum? Fi-

¹⁾ Pleci. alergi, cazi,
Te ridici Rege!

rește nu, trec, îl sdrobesc, și când pugilatul s'a sfârșit, se reîntorc acasă lăsându-l să se vaite cu labele în vânt. Atunci vin cumetrele diplomației ca să-l îngrijească și să-l acopere cu bandaje ce se schimbă în adevărate lanțuri. Nenorocitul se vaită mai mult ca oricând și Europa își zice: Dar ce vrea mucosul acela, ce sbiară? nu e niciodată mulțumit? Ai de gând să taci, broscuile? etc.

E aceea ce ni s'a întâmplat nouă Românilor, căroră diplomația n'a vrut sau n'a îndrăznit niciodată să ne creeze o poziție bine definită. Tratatul dela Paris menționează despre neutralitatea țării noastre dar, departe de a-i da același caracter ca cel pe care-l are, aceea a Belgiei sau Elveției, îl leagă de neutralitatea imperiului otoman. Ce se întâmplă? Indurăm regulat contra-loviturile tuturor prostiilor sublimei Porți și tuturor întreprinderilor Rusiei. Vizirul nu și-a făcut cheful, și-a fumat prost ciubucul, răspunde obraznic vreunor propuneri ale cabinetului din Petersburg... Războiu... și Prutul e trecut. De ce? Pentrucă vreun Bourke ¹⁾ Englez

¹⁾ Robert Bourke era atunci sub-secretar de Stat la afacerile străine, la Londra.

ar fi declarat în plin parlament că neutralitatea specială a României nu e înscrisă în tratatul dela Paris. Deci, România poate fi, fără frică de pedeapsă, călcată în picioarele cailor căzăcești sau alții și, într'o bună dimineață, se vede năpădită de hordii înregimentate ce merg, zice-se, să desrobească pe creștinii din Orient. E o cruciadă în favoarea Bulgarilor, prea bine: dar e o striveală pentru noi. Trei sute de mii de Ruși intră cântând arii asiatice și iau poziție de-a-lungul Dunării; ca să-i pedepsească. Turcii ne bombardează orașele riverane; nenorociții locuitori fug înlăuntrul țării și se întrebă cu sufletul curat de nu i-a ajuns sfârșitul lumii.. Nu, nu e sfârșitul lumii; e consecința trăncănelii diplomatice de acum douăzeci de ani.

Ce e de făcut?... Ei bine, în loc de a fi în mod pasiv și prostește striviți între ciocan și nicovală, să ne ridicăm în vârful picioarelor ca să ne facem puțin mai mari și ca să ajungem astfel la înălțimea unei bune săbii. După ce vom fi făcut acestea, să ne întindem brațele înțepenite de veacuri și să dăm dovadă de vitalitate celor ce ne tratează drept copii. Să strigăm tare în urechile Rușilor și Turcilor: „Trăiască independența României!“

și să intrăm cu bărbăție în vâltoare. Vom ieși zdrobiți poate, dar cel puțin oțeliți prin foc. Destule umiliri, destule mizerii! Sau stăpâni la noi, sau fără dela noi! Turcii sunt tari ca... niște Turci, asta e rancună veche; erau mult mai tari acum patru veacuri și noi suntem mai aproape de strămoșii noștri ca ei de ai lor.

Duelul nostru cu suveranii în papuci a început și mica noastră oștire s'a purtat până acum de mi-a reîncălzit sângele bătrân; se va lupta bine, acest drag mănunchiu de recruți Iuați dela munca câmpului, căci vederea teribililor bașbuzuci i-a făcut să pufnească de râs... Asta e? asta e? numai atâta e? Acesta le-a fost strigătul zeflemist, când au sărit la dâșii.

A! dragă prietene, sunt foarte emoționat; scriind rândurile acestea, mă silesc să-mi rețin lacrămile. Nu surâde de entuziasmul meu; nu poetul îți vorbește, ci un om nenorocit că nu mai e tânăr ca să se ducă să fie ucis la graniță. Am nevastă și copil, pe lângă care trebuie să fac de pază, în mijlocul gravelor evenimente din țara mea. Mă înțelegi d-ta, care stai lângă mama d-tale adorată.

Dar destulă politică, mă înnăbușă. Dacă te duci pe la d-na Raymond, prezintă-i prietenii mele și amintește-i făgăduiala

ce mi-a făcut de a-mi scrie. Scrie-mi și d-ta de partea d-tale; scrisorile d-tale simpatice îmi răcoresc mintea și sufletul. Mulțumesc lui Got de buna lui amintire și multe drăgălășii d-tale din partea Paulinei și Mariei.

Vechiul d-tale prieten,

V. Alecsandri.

Aștept cu nerăbdare aceea ce numești mica d-tale plachetă de rime; am să-ți trimit și eu, dacă înțelegi românește.

XIX

Mircești, 1 Noembrie 1877.

Dragă prietene,

Urăsc toate războaiele, pentrucă le-am văzut grozăviile, atât în Crimeea, cât și în Italia și în Franța, dar mărturisesc că urăsc și mai mult groaznicele măceluri ce însângerează acum malurile Dunării și care amintesc cele mai crude epoce ale barbariei. Pe la noi nu se face războiu, se măcelărește, se schilodește, se ciopârțește cu rafinării de cruzime ce întrec invențiile închipuirii celei mai neorânduite. Baș-buzucii taie picioarele nenorociților

răniți, ca să le ia cismele, e destul atât. E adevărat că cismele acestea au un miros care trebuie să se urce la cap; țara e împuțită... e piele rusească în aer, după cum e uleiu rânced în atmosfera Spaniei. Ești stânjenit, aproape năbușit, căci puhoiul moscovit, care a început să curgă în Mai, continuă încă să-și îndrepte valurile în spre Bulgaria. Trenurile coboară încărcate cu soldați și unelte de războiu, apoi, peste câteva zile, urcă cu oameni schilodiți. E o priveliște ce te face să crezi că omenirea a fost cuprinsă de un acces de nebunie furioasă. E îngrozitor, e ticălos, e de un grotesc amar... căci toate aceste hecatombe omenesti, de ce? ca să fie civilizați Turcii? ca să se contribuie la bună-starea Bulgarilor? Dar nici cei dintâi nu vor să știe de civilizația europeană, nici cei de-al doilea nu ambiționează altă bună-stare decât aceea de care se bucură. Atunci ce dracu se vrea? și ce dracu căutăm, noi Românii, în această încăerare? Ce-avem noi comun cu populațiile slave din Turcia, ca să jertfim mii de vieți în cinstea lor? Încă odată, e prostesc, arhi-prostesc și amarnic de grotesc!

Bieții noștri dorobanți, adică bieții noștri țărani îmbrăcați cu o manta milită-

rească proastă și cu o căciulă împodobită cu pene de curcan (podoabă ce le-a atras porecla comică de *curcani*), au făcut minuni. Prin vitejia lor neașteptată au știut să facă din această poreclă un titlu glorios și să dea dovadă că, dacă dela sublim la ridicol nu e decât un pas, tot așa nu era decât un singur pas dela ridicol la sublim. Oamenii aceștia cari, după chiar mărturisirea celebrului corespondent al lui *Daily News*, d-l Forbes, au o vitejie îndărătnică, și sunt tot atât de valoroși ca cele mai viteze regimente ale Angliei (mărturisire foarte importantă din partea unui Englez), acești viteji *curcani*, zic, au dovedit că armata teritorială prețuia tot atât, dacă nu mai mult, ca armata permanentă, căci au fost totdeauna admirabili ca pornire, energie, calm și disciplină, în mijlocul celor mai ucigătoare lupte. Ei au dovedit că poporul român avea curajul în stare latentă și că nu-i trebuia decât un prilej, ca să se arate în toată puterea. A fost o revelație!

Și apoi, ce răbdare demnă în mijlocul suferințelor! Ce stoicism antic în fața morții! A! dragul meu, ochii ți s'ar umple de lacrimi, dacă ți-aș povesti tot ce-am văzut mare și într'adevăr frumos la poporul acesta. A! viteji copii! nobile

inimi! se scoboară cu adevărat în linie dreaptă din strămoșii lor, cu adevărat sunt de rasă latină... și iată, e aci o mare mângâiere pentru mine, oricât de nereparabile ne-ar fi pierderile. Toți răniții noștri n'au decât un gând, să se vindece cât mai repede ca să se întoarcă la Plevna, și se întorc cu durerea încă pe ei: au prins gust de moarte.

Dar să vorbim de altceva... curcanii m'ar face să scriu volume.

Imi ceri amănunte asupra ginerelui meu? ¹⁾ E un băiat încântător și cuminte a cărui mamă este vară cu scumpul și regretatul nostru Negri, și al cărui tată era președinte al Curții de Casație. E nepotul lui Cortino Catargi și, deci, văr primar cu încântătoarele d-șoare Catargi, pe care le-ai cunoscut în toată frumusețea lor.

Tânăra pereche a trecut prin Paris spre a se duce la Neapole, unde va petrece iarna; a trebuit să facă o vizită d-nei Emmeline Raymond ²⁾.

¹⁾ În corespondența lui Grenier există o invitație la căsătoria d-rei Maria Alecsandri cu d-l Dimitrie A. Catargi, la Iași, 9/21 Octomvrie 1877.

²⁾ Emmeline Raimond — 1828 - 1902 — literată, directoarea ziarului *la Mode illustrée*.

Zici că lucrezi? ești foarte fericit. Eu n'am făcut nimic un an de zile. Dea Dumnezeu să mă pot pune iar la lucru la iarnă. Până atunci, cutreier țara ținând conferințe în folosul răniților noștri; am și adunat peste 8000 de fr. și plec la Galați și Brăila, ca să mă dedau aceluiași exercițiu. Astfel, te las îmbrățișându-te.

V. Alecsandri.

Femeia mea vrea să-ți aduci aminte de ea și ar fi foarte fericită să-ți dea ospitalitate la Mircești, când privighetorile îmi vor fi năpădit frumoasa pădure de pe marginea Siretului.

Am primit aceea ce numești placheta d-tale asupra Elveției. Fă același lucru pentru Bretania, pe care aș vrea s'o vizitez cu d-ta. Ce zile frumoase am petrece la bravii Bretoni, bretonând. Răbdare, ca mâine are să vină și asta.

XX.

Ianuarie 1879.

Curaj, amice! Iubita d-tale mamă este lângă Dumnezeu¹⁾.

V. Alecsandri.

¹⁾ Mama lui Edouard Grenier murise la sfârșitul lui Decembrie 1878.

XXI.

Mircești, 20 Iunie 1882.

Scumpe prieten,

Intorcându-mă acasă după o lungă călătorie, care a ținut șapte săptămâni, am găsit pe biroul meu scrisoarea d-tale dela 29 Aprilie. Scriitura d-tale fină, pe care am recunoscut-o numaidecât, avea mai mult ca niciodată înțățișarea aceea feminină și atrăgătoare ce te farmecă în poeziile d-tale. Înțelegi cu ce grabă am deschis această scrisoare, care-mi venea de atât de departe ca un salut amical și cu ce plăcere am citit-o. Era atât de multă vreme de când nu mai aveam știri dela d-ta, și la vârsta noastră ești foarte firesc plecat să ai temeri unul pentru altul.

În sfârșit, iată-mă liniștit, ești sănătos și trăiești cumițește retras aproape la țară, în casa d-tale dela Baume, ce cuprinde o lume de amintiri scumpe inimii d-tale. Tot mai lucrezi? Dar ce întreb eu ca și când un poet poate să-și rupă vreodată condeiul? Pe când deci un nou volum de poezii? Pretind unul din primele exemplare.

Eu, dragul meu, după ce mi-am luat adio dela Senat și dela Academie până

la anul, am plecat, acum două luni, să-mi fac înconjurul Europei și să mă scald în aerul înviețuitor al țărilor mari. Am străbătut deci Austria, Italia și Franța, trecând prin Viena, Milan, Genua, Marsilia, Montpellier, Paris și Londra, apoi mi-am luat drumul prin Strasburg, Carlsruhe, Stuttgart, München, Viena, și iată-mă în cele din urmă revenit la mica mea casuță dela Mircești. Mi-am făcut cura intelectuală și mă simt bine, și degetele îmi ard ca să mânuiască condeiul.

Ți-am căutat prietena, rue de Clichy, 38, dar am avut regretul să nu o gădesc. Plecase la țară. Lucru amânat, căci am de gând să-mi reiau toiagul de călătorie către sfârșitul lui Septembrie.

Observațiile d-tale asupra comediei *Bonnets de la Comtesse*¹⁾ sunt drepte, dar crede-mă, scump prieten, că nu dau nicio importanță bluetei acesteia. Dacă am tipărit-o e numai ca să mă slujesc ca de o carte de vizită către prietenii mei Felibri²⁾ din Provența și din Languedoc. Ei

¹⁾ Un act în versuri, jucat la Paris la matineurile literare dela Gaité.

²⁾ Se știe că juriul Felibrilor, prezidat de Mistral, acordase lui Alecsandri premiul pentru „Cântecul gintei latine“.

au primit-o cu simpatie și mă mulțumesc cu acest succes cu totul intim.

Unde și când ne vom putea revedea înainte de a porni în călătoria cea mare? Să rânduim asta, căci ar fi trist de dispărut din lumea asta, fără să ne fi dat îmbrățișarea frățească.

Al d-tale cu toată inima,

V. Alecsandri.

XXII.

Mircești, 20 Iulie 1882.

Scumpe prietene,

Simt nevoie de a sta de vorbă cu d-ta, și iată cu ce prilej.

Toată ziua de ieri, cerul s'a arătat îngrozitor de rău dispus, tunând, fulgerând, zebrându-și nourii negri cu fulgere orbitoare și deschizându-și zăgazurile ca pe vremea potopului; cum să lupți împotriva apăsării fizice și morale, ce mă cuprindea în întunecimea asta încărcată de electricitate? M'am ghemuit lângă volumul d-tale *Petits Poèmes*¹⁾ și mulțumită lui, aproape

¹⁾ Publicate de Grenier în 1859; conțin poemele de care se vorbește mai la vale și sub titlul: *Pe un mormânt*, strofele asupra morții prințului Gr. Ghica.

nici n'am luat seamă la cataclismul ce făcea prăpăd afară.

După mulți ani, am recitit *Moartea Jidovului rătăcitor* și *Elkovan*, și atât de mișcătoarele d-tale strofe asupra morții prințului Gr. Ghica. Inchizând volumul, întâiul meu sentiment a fost să mă întreb de ce nu faci parte din Academie ¹⁾? Sunt admiși autori dramatici al căror talent consistă în a câștiga milioane, debitând scene false și câteodată scandaloase unui public blazat de gură-cască parisieni (fără a se mai socoti străinii cari nu înțeleg mare lucru), și se închide poarta celor aleși, cari produc opere frumoase!

A avea inspirații mari, a mânui limba în perfecție, a propaga sentimentele nobile, a ridica sufletele, a le sfătui demnitatea, patriotismul, pornirile nobile, într'un cuvânt, a face dovadă de adevărat poet și de adevărat cetățean, sunt tot atâtea titluri pentru excluderea din templu? Trebuie să fii deci *vânzător* ca să ai dreptul să intri și să-ți etalezi marfa? E rușinos, rușinos, rușinos!

Poemul d-tale *Jidovul rătăcitor* conține

¹⁾ Grenier căzuse la Academie față de Gaston Boissier, deși avusese șapte voturi la primul scrutin.

pasagii de o frumusețe magistrală; te interesează la soarta nenorocitului acestuia blestemat și te face să dorești moartea, sfârșitul chinurilor lui. Tabloul apariției lui Christ este splendid; merită a fi fixat pe pânză de un pictor mare. Scena nocturnă dela Coliseu e din domeniul poeziei înalte. E scrisă nu cu un condeiu, ci cu un penal înmuiat în cele mai bune culori. În sfârșit, îngroparea Jidovului ră-tăcitor la picioarele unui ghețar, pe vârful arid al unui munte, te lasă sub o impresie de tristeță îndulcită de priveliștea sfârșitului unei mari nefericiri.

Elkovan este un giuvaer oriental. Mi s'a vorbit cu admirație de el în sudul Franței. Mi-a amintit veselul nostru trecut atât de plin de iluzii, și dragele noastre convorbiri pe țărmul Oceanului.

Cât despre strotele d-tale adresate memoriei prințului Ghica, afară de calitățile poetice și sentimentele mișcătoare ce le deosibesc, ele se leagă de o epocă de re-naștere pentru România, și așa fel, îți creiază drepturi la iubirea compatrioților mei.

Știm cu câtă iubire pentru țara noastră ai întreținut spiritul prințului Ghica în pregătirea marelui act istoric al Unirii

principatelor, și numele d-tale își va avea locul său în analele epocii.

În scurt, m'ai întinerit cu douăzeci și cinci de ani în spațiul a douăsprezece ore, și aceasta este o minune pe care numai singuri adevărații poeți au darul să o facă. Iată de ce te îmbrățișez din toată inima, scumpul meu Grenier, și-ți doresc bucurie și sănătate.

Cu totul al d-tale,

V. Alecsandri.

XXIII.

Mircești, 1 August 1882.

Scumpe prietene,

Scrisoarea d-tale mi-a adus cea mai plăcută știre din lume, căci concordă cu una din dorințele mele cele mai intime. Statornicești pe hârtie amintirile d-tale din Moldova¹⁾? Bravo! E o minunată idee care va da roade minunate. Le gust

¹⁾ Aceste amintiri din Moldova, alături cu amintirile din Germania, au fost publicate de Grenier, dar într'un foarte restrâns număr de exemplare (zece, se zice), rezervate celor mai intimi prieteni. E aproape cu neputință să se mai găsească azi vreunul: Grenier face mărturisiri atât de personale încât prietenii săi, printr'o discreție care-i onorează, n'au găsit util să le divulge în public. D-lui Vladimir Ghica i-au fost comunicate în 1898 pentru un studiu ce pregătea asupra operei politice a prietelui Grigore Ghica. (N. A.).

dinainte, căci nădăjduesc că ai să-ți tipărești manuscrisul. Ce de amintiri frumoase ai să rânduiești artistic în volumul d-tale! și ce încântătoare tablouri ai să faci despre societatea din Iași, așa cum ai cunoscut-o în 1855—56, cu tinerimea ei entusiastă și patriotică, cu mănunchiul ei de femei frumoase, cu pecetia ei de originalitate care, vai! s'a șters de-atunci.

La lucru, scumpe prietene, ai făcut o preumblare în țara contrastelor și în regiunea umbrelor dispărute. Ce de cruci de-a-lungul acestui drum, de când l-ai părăsit, dar și ce de plante vii la umbra acestor cruci! Mi se pare că visez, când mă întorc cu gândul într'acolo.

Scrie, scrie, fă-mă să retrăiesc în acel trecut de ieri, care are toate înfățișările unui secol. Toți prietenii și prietenele d-tale, eu mai cu seamă, îți vom datora bucurii delicioase, deși amestecate cu o oarecare amărăciune.

Mulțumesc dinainte pentru volumul poeziilor d-tale complete.

Al d-tale din inimă,

V. Alecsandri.

P. S. — Cred că am să-mi petrec iarna în străinătate. Am să te vestesc de epoca plecării mele și de locul meu de adăpost împotriva anotimpului friguros.

XXIV.

Mircești, 2 Septembrie 1882.

Scumpe prietene, regele Carol te-a numit ofițer al Coroanei României. Felicitări și îmbrățișări călduroase. Ai să primești în curând decretul.

Alecsandri.

XXV.

Mircești, 27 Septembrie 1882.

Scumpe Grenier,

Caută femeia!

Știi cine s'a gândit mai întâiu la d-ta pentru un semn de distincție, ca răsplată pentru serviciile ce ai făcut țării în timpul domniei prințului Ghica? Ghicește.. Nu știi, nu e așa? O sumă de figuri frumoase îți joacă în amintiri, dar care s'a gândit la d-ta, care m'a rugat să fac demersuri în favoarea d-tale? Aglae, Natalia, Sofia, Elena..., etc. Nu, Zoe Sturza, ex d-na Zizine.

Cu dânsa trebuie deci să te descurci și cred că n'ai să întârzi de a o dojeni cum se cuvine pentru buna mișcare ce a avut față de d-ta. Eu n'am fost decât umilul instrument; a ei e *gentilezza* și n'am avut mare merit de a fi izbutit,

căci mi-a fost destul să-ți pronunț numele în fața Regelui, pentru ca Maiestatea Sa să propună instantaneu să-și dovedească stima față de secretarul intim al defunctului prinț Ghica, a cărei nepoată este primă domnișoară de onoare a Reginei.

Și iată toată povestea.

Voiu adăuga totuși, că nu numai titlului d-tale de secretar domnesc datorești ordinul Coroana României, dar și calității d-tale de poet încântător, căci ai fost decorat odată cu Mistral. Chiar de azi ai dreptul la rangul de crucer și la un lot de o duzină de frumoase gitane, care te așteaptă cu brațele deschise. Ține-te bine și fă așa ca să le dovedești valoarea galică... dacă mai este.

Sunt foarte mulțumit de a te ști la lucru, exploatând filonul numeroaselor d-tale amintiri. Imi făgăduesc să petrec și sunt nerăbdător să-ți citesc *Moldova*, ca să întineresc cu douăzeci și șapte de ani.

Douăzeci și șapte de ani! o viață întreagă! Ce de evenimente în acest neînsemnat crâmpeiu al timpului! Dar o simplă ghindă nu conține o întreagă pădure de stejari? Să fim mulțumiți că suntem încă în picioare, după atâtea fur-

tuni, și să ne privim părul alb cu o dreaptă mândrie.

Pentru care, te îmbrățișez și-ți doresc ani mulți de vânjoasă bătrânețe.

[V. Alecsandri.

XXVI.

Mircești, 7/9 Octombrie 1882.

Scumpe prieten,

*Penseroso*¹⁾ al d-tale m'a făcut să gândesc mult timp de o oră; e o culegere filosofică, spirituală, încântătoare, făcută de un om de inimă dublat de un bun poet. Îți mulțumesc mai cu seamă pentru hrana delicată ce mi-a procurat spiritului. Va obține un legitim succes în lumea prețuitorilor, fii sigur.

Ar trebui să trimiți una din plachetele d-tale D-nei Zoe Sturza, la Iași, la D-na Rosnovanu, cu o scrisoare scrisă cu scriitura d-tale fină, ca să-i mulțumești însuși pentru decorația d-tale. Atenția aceasta din partea d-tale o va atinge, căci e femeie poate să înțeleagă tot ce vine din inimă. Mă însărcinezi să-i exprim

¹⁾ Ed. Grenier, *Penseroso, Reflecții și Maxime*, 1885.

sentimentele d-tale de grațitudine? N'am s'o fac, căci vreau să-ți dau prilejul de a intra în corespondență cu una din persoanele cele mai distinse din țara mea. De altfel, se poate să n'o întâlnesc până peste câteva luni, dat fiind că mă duc foarte rar la Iași. Domiciliul meu e la Mircești, îndatoririle mele de senator și de academician mă chiamă la București, și gusturile mele mă târăsc către Mediterana; în aceste condiții, întorci aproape totdeauna spatele vechii capitale a Moldovei.

D-na Zoe s'a consacrat cu totul mumei ei; trăiește foarte retrasă de lume, ocupând un apartament mic și frumos în acea mare casă Rosnovanu, pe care ai cunoscut-o atât de însuflețită și care, astăzi, are aerul unui mormânt la care nimeni nu se gândește să ducă o cunună de nemuritoare. Acolo, în zidurile acele părăsite, prietena noastră se lasă să îmbătrânească, luptând totuși cu curaj contra năpădirilor vârstei, și și-a creat un adăpost de femeie elegantă; citește mult, preferă cărțile serioase, și se proclamă bătrână cu un surâs plin de drăgălășie.

Scrisoarea d-tale va face o intrare triumfală. Haide, ia-ți unul din cele mai bune condeie și umple patru pagini pe

care le vei trimite ca pe un bun dar grațiosului d-tale vinovat.

Nepoata ei, cea mai tânără din d-rele Heșco, se mărită în curând cu Eugen Ghica. E foarte frumoasă!.. mai frumoasă chiar decât sora-sa, regina Serbiei¹⁾.

Astfel, ți-ai sfârșit *Amintirile din Germania* și pe când erai asupra facerii, înfrigurat, ai simțit cum îți crește iar pe cap părul dela șaisprezece ani. Fericit privilegiat! Eu, oricâte eforturi am făcut, rămân, vai! tot atât de pleșuv ca d-ta.

Am fost foarte chinuit aceste ultime patru săptămâni de boala Paulinei²⁾. Biata prietenă! a fost atinsă de reumatisme articulare, care au făcut-o să sufere îngrozitor... Acum îi e mai bine, dar adio planurilor mele de călătorie în Italia la iarnă; ar fi imprudent să expun pe scumpa convalescentă la accidente de unei lungi curse prin zăpezi.

Am să caut deci să te imit lucrând la gura sobei. Fie să am și eu o facere tot atât de ușoară ca a d-tale,

Al d-tale.

V. Alecsandri.

1) Natalia, exregina Serbiei.

2) D-na Alecsandri.

XXVII.

Mircești, 3 Noembrie 1882.

Scumpe prietene,

Volumul d-tale de *Poezii complete* se înfățișază foarte bine; e din acele ce iau loc în bibliotecile alese.

Nu mi se pare nimic mai interesant, mai atrăgător, ca o colecție de foi tipărite, făcute, aranjate în grup sub forma unui volum și care cuprinde toată viața de inimă și de minte a unui om de elită. E ca condensarea parfumului tot dintr'o floare într'o pastilă sau într'o picătură.

Mulțumită minunatei idei ce ai avut de a-ți rânduî tot bagajul poetic, mi se pare că ții mai bine pe Grenier al tău în mâni, îl cunoști mai întreg putându-l studia sub diferitele lui înfățișări, și te simți sedus mai bine prin calitățile lui de mâna întâia.

Mulțumesc, scumpe prietene, pentru grațiorul d-tale plocon; la mine e în familie.

Scrisoarea d-tale către D-na Zoe Sturza trebuie să fi produs o dulce emoție. Orice glas prieten, venit dela capătul lumii după un oarecare număr de ani, e o trezire a amintirilor tinereții, și amintirile acele sunt totdeauna binevenite.

D-nei Alecsandri îi e mai bine și sper că

mai binele se va menține, dar toate planurile mele de călătorie în țara soarelui sunt amânate pentru vremuri mai bune. Imi rămâne perspectiva gurii sobei în căsuța mea dela Mircești, în timpul lungilor luni de iarnă. De-aș putea lucra, întemnițarea mea ar avea farmec, căci imaginația mea se dedă la evoluții nebune la vederea zăpezii.

Unde mă voi duce la primăvară? Nu mai îndrăznesc să fac planuri, de teamă să nu le văd dând greș, dar mă reculeg ca Rusia după războiul Crimeei. Până atunci, îți doresc petrecere bună la Paris și fără guturaniu... La vârsta noastră... Uite un cuvânt care mă sgârcește și-mi ia răsuflarea, așa că mă opresc și te îmbrățișez din toată inima.

V. Alecsandri.

XXVIII.

Mircești, 20 Ianuarie 1884.

Ce-ai devenit, scumpul meu Grenier? Unde ești? Ce lucrezi? Trec anii peste capetele noastre pleșuve și le sbârcesc, și mai mult ca niciodată simțim nevoia de a ne întări la izvorul proaspăt al amintirilor, la dulcea căldură a vechilor afecțiuni. Anul

1883 a făcut tumba în eternitate cu mizeriile lui, meschinăriile lui, cu ridicolurile lui. Din spre partea mea nu-l regret de fel, căci nu mi-a dat decât neajunsuri și mâhniri; cruda boală a fratelui meu, suferințele nevestei mele și, în cele din urmă, moartea lui Baligot! fără să mai pun la socoteală alte plictiseli de tot felul. Am încercat să lupt contra năvanei acesteia de tristeță, aruncându-mă nebunește în brațele acelei bune zeite, literatura, și m'am datat studiului lui Horațiu. Ce adorabilă filosofie am scos din scrierile lui!... Câtă recunoștință îi dătoresc! Așa, spre a-mi arăta față de el sentimentele mele de grațitudine, am compus o piesă antică, în trei acte și în versuri, intitulată *Fântâna Blanduziei*. Horațiu ocupă rolul principal. Piesa va fi jucată la București, în cursul lunii viitoare. Avea-va succes? Se zice. În momentul acesta am în mână pe Ovidiu... Vezi că, cu cât îmbătrânesc, frecventez antichitatea.

Dar d-ta, scumpe prietene, ce subiect adâncești cu condeii d-tale atât de ascuțit și atât de adorabil de elegant? Ai sfârșit și publicat *Istoria petrecerii d-tale în Moldova*? Sunt foarte dornic de volumul acesta și-l aștept ca un amator de fructe frumoase.

Suferi mult din pricina iernii la Baumes-Dames? La noi, termometrul, ca un adevărat clown, execută salturi îngrozitoare sub linia lui zero, care-i slujește de trapez. S'a coborât zilele trecute la 16 grade. In schimb, priveliștea câmpului alb tot e splendid în soare... dar să ne'nțelegem, splendid cu condiția să-l admiri de dina-poia geamurilor unei odăi confortabil încălzită. *Ergo*, stau prudent întemnițat între cei patru pereți ai mei, și aștept întoarcerea vremii frumoase, ca să-mi întind aripile. Sănătatea nevastei mele cere o nouă cură la Aix-les-Bains, unde am fost și anul trecut. Nu ne-am putea întâlni pe undeva pe la jumătatea lunii Iunie? Aș fi atât de fericit să te revăd! Combină lucrul cum crezi și răspunde-mi da, ca să mă consolezi de plictiselile ce am îndurat în timpul anului blestemat ce a dispărut însoțit de blestemele mele.

Ai fost sau ai de gând să te duci iarna aceasta la Paris? In tot cazul, amintește-mă d-nei Emmeline Raymond.

Al d-tale din inimă,

V. Alecsandri.

XXIX.

Mircești, 22 Mai 1884.

Scumpul meu Grenier,

Buna d-tale scrisoare mi-aduce o mare bucurie în mijlocul chinurilor mele; mă face să nădăjduesc că te voiu vedea vara aceasta la Aix-les-Bains. Ne-am înțeles, te voiu înștiința de sosirea mea în această localitate și te voiu aștepta cu nerăbdare.

Boala fratelui meu mă ține în temeri neîncetate, căci boala îi e incurabilă. Vai! mă tem să nu mă trezesc în curând, ca d-ta, singur pe lume, din toată familia ce făcea parte din generația mea.

Ultimele știri primite din Paris sunt în-
tristătoare și fac să se presimtă o nenorocire apropiată. Aș vrea să plec numai-decât, ca să alerg lângă scumpul meu bolnav și, iată fatalitate, un violent lumbago sciatic mă ține pironit în pat. Cea mai mică mișcare îmi dă dureri de nesuferit.

Ce-am făcut ca să fiu pradă atâtor chinuri și când îmi va fi dat să reintru într'o perioadă de liniște?

Mă îndemni, dragul meu, să traduc eu însumi piesa care a obținut un atât de mare succes la București. Pot întreprinde

un lucru atât de greu, cu un spirit atât de trist preocupat ca al meu? Și apoi, o știu, comedia mea antică ar bate zadarnic la porțile teatrelor din Paris; trebuie să fii de-al prăvăliei, ca să poți intra.

Cele două toiege de bătrânețe ale d-tale sunt excelente; sprijină-te în ele în toată siguranța. Prietenia celor ce te cunosc nu-ți va lipsi niciodată, și nici poezia, căci inima d-tale bună și nobilă le adăpostește împărătește pe amândouă.

Al d-tale,

V. Alecsandri.

XXX.

Mircești, 6 Iunie 1884.

Scumpe prieten,

Îți așteptam scrisoarea, căci nimeni mai bine decât d-ta nu-mi putea înțelege starea în urma morții fratelui meu. Ca și d-ta, rămân ultimul supraviețuitor al familiei. Tată, mamă, surori, frate, toți m'au părăsit. La rândul meu am să mă duc după ei. A! e foarte crud, e o imensă dezolare de a vedea făcându-se astfel gol în jurul tău. Mai am, e adevărat, pe nevastă-mea, care e bună și afectuoasă; ea mi-este cel mai bun sprijin în nenorocirea ce m'a

lovit. Fiica mea și copiii ei sunt dintr'o generație nouă. Ochii lor se îndreaptă, firește, în spre viitor. Ai noștri se 'ndreaptă în spre trecut.

Bietul meu frate a murit de o boală neiertătoare. Moartea ia fost o ușurare. Ce a suferit moralicește, mai cu seamă în ultimul timp, nimeni nu-și poate închipui. Scrisorile lui erau sfâșietoare; și mă uit pe mine, spre a nu mă gândi decât la el, și plătesc bucuros cu regretele mele dureroase mântuirea pe care Dumnezeu, în sfârșit, i-a dat-o. De altfel, e un gând care-mi susține curajul, e că voiu revedea într'o zi toate ființele ce mi-au fost dragi. Toată religia mea e în această mângâitoare convingere.

Îți mulțumesc, scumpe Grenier, pentru buna d-tale scrisoare. Am să te înștiințez de sosirea mea la Aix-les-Bains, în speranța că ai să vii să petreci câteva zile cu mine. E bine să te întâlnești și să te îmbrățișezi, când ai părul alb ca noi.

Al d-tale din inimă,

V. Alecsandri.

XXXI.

Mehadia, 4/16 August.

Scumpe Grenier,

Buna d-tale scrisoare m'a găsit într'un colț pierdut al Carpaților, la băile lui Her-

cule, celebre pe timpul Romanilor. Paulina și cu mine ne înmuiem zilnic reumatismele în apa sulfuroasă ce izvorăște din belșug în valea Cernei, ca să facă minuni de vindecare, după cum se zice.

Afară de frumusețile unei naturi sălbatice, se găsesc aci specimene etnografice de-ale tuturor populațiilor semănate pe malurile Dunării; Unguri mustăcioși și tot atât de barbari ca și Hunii, strămoșii lor; Sârbi și Bulgari, cu tipul slav; Greci cu nasul coroiat și cu mărul lui Adam foarte proeminent; Români sgomotoși și cheltuitori, Evrei... așteptând un Faraon ca să-i alunge... și foarte mulți șerpi. Vezi că societatea e destul de amestecată și, totuși, toate aceste diferite naționalități fac grupuri separate și nu-și ascund sentimentele de antipatie ce au unele pentru altele. Poftim de fă confederație orientală cu elementele acestea!

Pleci ca să te urci pe Righi. Fie ca, de-acolo de sus, să poți vedea răsăritul soarelui și nașterea fraternității latine.

Cred să mai stau o săptămână aci, apoi să mă duc la Kiusténjé, pe țărmul mării Negre, și poate chiar la Constantinopol.

Știrile ce am primit dela Paris nu sunt vesele. Nepoată-mea, Maria Balș, s'a întors din Louisiana într'o stare de sănătate de

plâns. Noémi e dezolată; adresa ei e 7,
rue Poisson.

Al d-tale din inimă,

V. Alecsandri

XXXII..

București, 8/20 Februarie 1885.

Scumpe Prietene,

Două cuvinte drept răspuns scrisorii
d-tale dela Menton, dar două cuvinte pline
de făgăduieli mari. Ea sunt numit ministru
plenipotențiar la Paris și am de gând să
plec peste șase săptămâni. Caută de te
află la întâlnirea ce-ți dau acolo; vom
regăsi amândoi, dacă nu un frate, un prieten
frățesc.

Al d-tale din inimă.

V. Alecsandri.

Tașcă G., profesor. Problemele cooperative	1164
Teleor. Alte schițe umoristice	115
Tennyson. Enoch Arden, poemă, trad. de H. Lecca	68
Theuriet. Din tinerețe, nuvele . . .	11
„ Frida	384
Tolstoi. Cu ce trăiesc oamenii . . .	75
„ Ce este Religia?	934
„ Ce este banul?	994
„ Trei morți, povestire.....	794
„ Stinge focul la vreme, nuvele, trad. de Iosif Nădejde	1184
„ Invierea	581—
„ Una din cele mai desăvârșite lucrări ale marelui cugetător. De un puternic dramatism.	
Tolstoi. Sonata Kreutzer	364-364 b
„ Are unele scene cari întrec orice închipuire prin dramatismul lor profund și sălbatic.	
„ Romanul căsătoriei.....	431
„ In el se văd părerile marelui scriitor asupra căsătoriei. De asemenea cum trebuie să fie înarmat omul pentru viața de familie.	
„ Revoluționarii, rom., trad. din rusește de Dr. I. Duscian	516-516 b
„ Parfil și Iuliu. Povestire din timpul primilor creștini.....	802-802 b
Trancu-Iași G. L. Regele Ferdinand I și problemele sociale.....	1153-54
Tom Titt. Știința amuzantă	410-11

Turghenieff I. Cea dintâiu iubire . . .	363
„ Duelistul	333
„ În fața ghilotinei	448
„ Un rege Lear al stepei	472-472 b.
„ Anciar sau arborele morții, nuvelă.	893
„ Părinți și copii, roman	737-39 b.
Tuțescu St. Din văi și vâlcele (glume, legende, snoave și povești) ...	704
Twain Mark. Drepturile femeii . . .	799
„ Un rămășag între miliardari...	397—8
Una mie. Număr jubiliar, trei nuvele de Brătescu-Voinești, I. L. Caragiale și Al. Vlahuță	1000
Universul și minunile lui, vol. I . . .	67
„ Idem. Istoria naturală, vol. II.	6E
„ Idem. Omul și organele sale, vol. III.	69
Urechia Dr. Dicționar francez-român.	166-75 b.
Vacquerie Aug. Ades bărbatul schiabă, comedie, și La ce visează fetele de Musset, în versuri de Th. M. Stoenescu	19—19 C.
Verne Jules. Cinci săptămâni în balon. Călătoriile de descoperiri a trei Englezi în Africa, cu multe ilustrații. Roman de mare fantazie și totuși cu uimitoare proorociri științifice	494—98
Virgiliu. Georgicele, traducere în versuri de G. Coșbuc	242-242 b.
Vlahuță Al. Din goana vieții, vol. I.	51
„ Idem vol. II	57
„ Idem vol. III	59
„ Din durerile lumii, nuv.	516
„ Dan, roman, partea I	73—6
„ Dan, roman, partea II și ultima	76—7

Virgiliu. Georgicele, traducere în versuri de G. Coșbuc	242-242 b.
„ Eneida, cart. I-a (juxtă)	1289-90
„ „ „ II-a „	1291-92
„ „ „ VI-a „	1297-98
Vlahuță A. Din goana vieții, vol. I	51
„ Idem, vol. II	57
„ Idem, vol. III	59
„ Din durerile lumii, nuv.	316
„ Dan, roman, partea I	73-4
„ Dan, roman, partea II și ultima ...	76-7
„ Icoane șterse	6
„ Iubire, poezii	116
„ Nuvele	319
„ România pitorească, descrierea localităților din țară, cu numeroase ilustrații	272-4
Vogüe E. M. de. Jean d'Agrevé, roman, complet	1281-1283
Voltaire. Destinul (Zadig)	475-75 b.
Wagner Rich. Lohengrin, trad. în versuri de St. O. Iosif	623
„ Tannhäuser, în versuri, trad. de St. O. Iosif	318
Walace Lewis. Craii dela Răsărit (din literatura americană). Faimoasa operă „Ben-Hur“. Trad. de Arhimandritul I. Scriban	1131
Walter Scott. Văduva din țara Higlanzilor	691-691 b.
Wilde Oscar. De profundis, trad. din englezește de Marcu Beza	938
„ Salomea, dramă, trad. de d. Zaharia Bârsan	261